Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вiашагiкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера дениз ◆ ШИНАРА, 28 ФЕВРАЛЬ, 1984 ШУ. ● № 25 (6903). ◆ Мах 3 кап.

ДЕННА ДОШ ГIУЛАКХАЦА ЧIОАГIДЕ

КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленуме белгалдаьккхар къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул цхьа процент лакхьар доккха маIан долаш хилар. Закон а хилла дIаэттад из гIулакх дукхахча коллективашка. Из маьхера хIама хилара тешал деш дола масалаш доаладергда вай. Къахьегама овсарле айнра задаш цхьа процент тIехкхоачашйинча Нохч - ГIалгIайчен промышленносте шера планал совгIа арахецаргьа тхьо миллион совгIа сома маьха промышленни продукци, йоаккхаргьа 27,4 миллион киловатт-сахьат электроэнерги, 22,7 миллион кубически метр газ, 1,7 миллион условни етта кирпишк.

ХIара производственни коллективе йолаш я къахьегама овсарле планал цхьа процент лакхьара йола торонаш. Цу дакъе шоашта хьалхашка латташ дола декхараш дика кхета а деш, республикерча дукхача промышленни предприятей коллективашна шерра юкъекхуал цу лоархIамеча гIулакха тIаерзаль йола резерваш. Царех я Нохч - ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIача Грозненски аьшкабетонни конструкцей завода коллектив. Къахьегама овсарле лакхьара январа план 19 процент тIехкхоачаш а аь, соахка цу хана хиначул 28 процент лакхьай цо из. ЙоагIачул лакхагIа я цига оборудоване сменноста коэффициент, производственни мощностех пайда ийбар. Цу лостамагIа дика лел болх «Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно-экспериментальни, Грозненски консервни заводашка, Шалински маьлесхозе, кхы дукхача предприятешка. Белгалдаккха дезаш да лакхе цIераш мел яьхача предприятешна планал совгIа ара мел кийца продукци къахьегаш овсарле дегIайоалаьра чотагIа хьаль хилар.

Цар а кхыйолча хьалха латтача коллективашна а торо хьаийтар вай республика промышленносте январе планал совгIа ара а кийца 1,6 миллион сома маьха продукци маьхала яккха. Уж хьоккхамаш тIа-тIа тоадаш къахьегаш я дукхагIйола коллективаш февраль а.

Уж дегIаух нерттерча даькъе Iнаман техникаи карагIдийнераш производствана юкъе а кхуваш, къахьегами социалистически яхьа кхетамца вIаштIехьъаккхарах. Цу дакъе дукха балхаш даьд индустре дукхагIйолча предприятешка. Хан-хаманаьа юкъекхуэл кийтьаь изобретенеши рационализаторски предложенеши, тIагIертта къовсам лоаттабу оборудоване сменноста коэффициент лакхьара, хIара балха моттигера къахьегам Iналаш лерда тIа вIаштIехьбаккхаре, халача производственни процессашта автоматизаци а механизаци а еш, кулг-кира ду балхаш кIезигдара. Хаддаиза юкъекхуьа дIабода къахьегам, иштта байдал, энерги, кхыйола ресурсаш кIезагагIа хулийташ йола прогрессивни технологи.

Овсарле къахьегара мел эша торонаш я хIара промышленни предприяте. ХIьата дукхачар из керттера резерв балха юкъейоалаьр тесса леладу. Царех я Нохч - ГIалгIай карьероуправлене, Назрановски трикотажни Грозненски кога гIирс бечен фабрикай, Грозненски экспериментально-механически завода коллективаш. Из нийсденнад къахьегама, плановни, договорни, исполнительски дисциплина во хилларах, къахьеган во вIаштIехьбаккхарах, балха ха вехьа йоаьрах, оборудоване сменноста коэффициент лоха хиларах, брак йолаш продукци арахецаш моттигаш нийсъхларах. Масала, хьэецаргьа вай Назрановски трикотажни фабрика. ДIадахача бетта аралийцача продукцех 37 процент яр брак йолаш хилар. Из хьаеш хьийга къа вехьа хьийга да. ЙоагIачул дикка лохагIа я оборудоване сменноста коэффициент экспериментально - механически заводе а. Цу тайнарча хьалашка дуйца а амий-теш къахьегама овсарле айнрах? Эмиц.

Цудухьа цу цIераш яьхича а тIехьаюсача кхыча а предприятей кулгалхоша, партийни организацеша къаьстта чIоагIа терко а ел де дезар да къахьегама овсарле дегIакхувлара Iаткъаш дола кхоачамбоалцараш сихха дIадоахкарга. Из де деза коллективе бухсоцаш хьакулачун даькъера бехктокхаи, доагIар вIаши дIа-хьа декар чIоагIдарца. Хьалхарча дакъе уж санна долча гIулакхаша хьахуьийт къахьегама овсарле дегIаахар.

Цу къакъехьа пайда эца а мегаргболаш опыт я «Красный молот», «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни, Карабулакски хиирееггентий заводий, «Оргтехника» яхача производственни объединене, кхыча предприятей кулгалхойн партийни организацей. КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленум ма хиллитехьа тIехьа а ца тетташ цар тIехкар овсарегIа болх бара йола резерваш. Уж кхоачашъяра сихха болхлой оарцагIа а баьхар.

Цхьабакъда, из эла йиш яц цхьайолча тIехьаюсача предприятеех. Царех я «Пищемаш», электромеханически, «Металлотара» яха заводаш, кондитерски фабрика, кхьараш. Цу предприятешка дукха ха йоаю прогулаш ярах. Цудухьа январе къахьегама овсарле лакхьара задани кхоачашъяц цар. Мичча бесса хь а пачхахьалкхен план кхоачашйича шоай декхар даьйча санна хет цар кулгалхоша.

Къахьегама овсарле лакхьара боккха лоархIам болаш гIулакх да дикагIбарий опытех пайда ийбар. Уж вай республике кIезига бац. Шоаш хьаеш йоли продукци тIехдика яара а ца хулийташ, хIанзлехьа пятилетка заданеш кхоачашъь ба «Чечингстройтранс» объединенера водитель Аушев Султан, ГРМЗ слесарий бригадир В. Годзевич, «Электроинструмент» заводера слесарь-инструментальщик ТТ. Халгуев, кхы дукха бараш а.

ДIайолаль маьхера почнимаш кIеззига яц. «ХIара балха денна дисциплина тIехдинеш хьадер дукхагIен хилийта!», «Пятилетка задани — диъ шера», «Бригадни формагIа къахьегам вIаштIехьбаккха». ТIехьаесача коллективашка цу деннзех болх кхетамца вIаштIехьбаьккхача цига дукха кхоачамаш да къахьегама овсарле дегIаккхувлара. Цу гIулакхга цIаьхашта хьаша а из болх оалагара деза тоабе а декхарийла я партийни профсоюзни организацеш.

Партийни болхлойн собранешка къахьегама овсарле лакхьара тIалийца декхараш мишта кхоачашду яха дешии дувцар лоархIаме гIулакх да. Из де деза шоаш денна долш гIулакхаца чIоагI ца дечаргара коммунистически хьасане доаттIаш дар хьадехара.

ХОРЖАМАШТА НАКЪАДОЛХАШ

Аргунски «Пищемаш» завода ремонтно-энергетически участке эггара дикагIйола токарь лоархIаш я З. Шовлаева. Шийтта шу дисад из уккхаза къахьегаш йола. Цу шерашка ший балхах Iалахьмате дика кийттай из. Цудухьа цо хьаеча продукцена юкъе цхьаккхи тайна брак нийсадац. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 105 процент кхоачашъю цо. Ший опыт дог раьза доалаш дIалу къонача токарашта.

СУРТА ТIА: токарь З. Шовлаева.

З. АМЛИЕВА сурт.

ШУРА ДУКХАГIА ЙОАХ

Йоккха яц Ленински района «Родина» яхача совхоза ферма. Еще а совхоза кулгалхоша хадданза йоакхо ю цхьай доаланхгара йоаха продукташ тIагIа дукхагIа хилийтара, хьайбаш дебадара, ферма болхлоашта мел эшараш лоаттадара.

Иштта, шортта гIожен могиев доакъар Iалашдарах хало ла ца ешаш диза доналш Iаагара доах доахан, толаме кхоачашъю шура яккхара план. Масала, январь бетта хIара кхоабача Iаттагара 231 килограмм шура яьккхай доярка ша. Из соакха цу юкъа яьккхачунца нийсйича массехк килограмм дукхагIа я. Дика къахьег ферма болхлоша февраль бетта а.

Шоай декхараш толаме кхоачашду доярка Темешева Хапе, Оздиева Зоя, Акаева Сайхата, кхыбараш.

ИЙС ДИ ХЬАЛХА

СССР Лакхехьарча Совета хоржамаш хулача цIейна дика къахьегама совгIат а кийчдаь, сийленца кхачабехара шерра социалистически яхь йоаржаьча «Южэнерготеплоизоляция» яха комбината Грозненски участка болхлоша 21 февралe кхачашйир деррига техникo-экономически хьоккхамий шин бетта план. Дукха теплоизоляционни балхаш даьд цар «Грозэнерго» районни энергетически управлене электростанцешка.

Эггара дикагIа производственни хьоккхамаш а доахаш, социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай изолировщикаша Н. Савченкос, З. Макашевас, М. Улубаевас, Т. Усмаевас, А. Беренковас, М. Джанхотовас, кхыбараша. ХIара сменагIа нормаш 110—115 процент кхоачашъю цар. Пятилетка дикалагIча шера яхе ГОЭЛРО яхача Ленински плана 64 шу дузача денга — ухх шера 22 декабре кхоачашъе социалистически декхараш тIайийцад участка коллективо. Уж ше толама кхоачашдергхиларах бIубен ка а я ха.

Х. СУРУДЖАНЦ.

КХОАНЕ ГАРГАКХУВЛ

Вай республикерча гIишлондхоша юкъе лаьрхача социалистически яхье хаддаиза хьалха латташ хьайоагIарех а Нохч - ГIалгIай гIишлон управлене коллектив. Шийнизаца гIишлон балхаш даре кхаь шера план ша бутти тхьо ди хавал хьалха кхоачашйир управлене гIишлонхоша. Заданел совгIа пятилетка дикалагIча шера чотагIа кхочашдаь гIишлон балхаш кийс миллион сома боарама хилар.

Шоаш даьха къахьегама толамаш денгара-денга дикагIа хулийташ къахьегаш ба уж ухх шера. Духхьал январь бетта планал совгIа генподрядагIа цар кхоачашдаьд шн бIаь эзар сома гIишлонмонтажни балхаш, хIаьта шоай низаца кхоачашдаьраш 174 эзар сома да. Къахьегама овсарле лакхьара задани ворхI процент тIехкхоачаш а аь, соахка январь бетта хиначул 38,2 процент лакхьай.

Уж къахьегама тоадаш хьакхоллаш бераш ба шоай хьинар кхо ца деш тIахьегаш бола болхлой. ХIара пхийтталлагIча пятилетка чотагIа къахьегаш ба водителаш Аушев Султан, Бороденко Михаил, Андреев Анатолий, кхыбараш. ХIьата Вангаев Висита, Джамбеков Саид, Сулейманов Имран, Коренногин Дмитре къахьегама календаре тIа да ухх пятилетка тIехьара шу.

ГIишлон управлене бригадашта юкъе лаьрхача социа[redacted]таш я П. Черешнин, А. Зайцева, В. Сорокин, С. Шахаев, кхыбараш нерте латтача комплексни бригада коллективаш. Пятилетка диъ шера план кхоачашъе гарга я уж. Цхьаькха смена дIалхийтаб цар шоай нормаш 125—130 процент кхоачаш да еш.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

Ах продукци—дикала Знак йолаш

Производства эффективности балха дикала лакхьара тIехьа тIагIертта къовсам лоаттабеча «Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно-экспериментальни завода коллективо деррига техникo-экономически хьоккхамий январь бетта план дикка тIехкхоачашйир. ЙоагIачул дукхагIа ийс эзар сома маьха товарни продукци арахийцар, цхьал продукци заданел совгIа маьхала а яьккхар.

Заводе ерригa арахецача продукцех 47,4 процент яр пачхалкхен дикала Знак йолаш я. Къахьегама овсарле лакхьара январь бетта алал пхи процент тIехкхоачашъьлй предприяте болхлоша. Цу хьоккхама даькъе вай республикерча промышленни предприятешта юкъе хьалхара моттиг яьккхарех ба уж.

«ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдинеш хьадер дукхагIен хилийта!» яхача дениагIа завода бригадашта юкъе лаьрхача социалистически яхье хьалха йолаш хьайоагIарех я Л. Кузнецова, Г. Егоров, А. Мостовой перте латтача радиомонтажникий, регулировщикий, фрезеровщикий бригадай коллективаш. ХIара сменагIа нормаш 115—120 процент кхоачашъю цар.

ДЕГ ТIАРА БАРКАЛ

Дег тIара баркал оал аз КПСС ЦК Генеральни секретарлла харжарца со даькъала вийнача партийни, пачхахьалкхен, советски, общественни организацешта, предприятей, учреждений, гIишлоний, колхозий совхозий, дешара заведеней къахьегама коллективашта, Советски Эскарех Флотей тIемахошта, парте ветеранашта, Сийлахь-боккхача Даймехка тIема довкъашхошта, берригача советски гражданашта.

КПСС Центральни Комитето, ЦК Политбюро тешаме чакхбоахаргба КПСС XXVI съездо белгалбаь, дух тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумашка творчески дегIабоалабаьи бIаьхий баьи бола парте генеральни никъ, Iалаиндергда вай мохк экономически социальни прогресса дерригача лостамашка бIубенна дIахьалхашкахьа ухилга. Парти лоаргагIа ца йоалаш ленински маькъагIа яха лаьрхIа хилар, нуи мутIараш айхха кхотадалар, партен халкъеи цхьоагIо йохаргйоалаш хилар хьаьдьсхар КПСС ЦК февральски (1984 ш.) Пленумо.

Се дег тIара даькъала вувцарах чIоагIагIа баркал оал аз социалистически пачхахьалкхений, вежарешка йолча коммунистически болхлойн партей кулгалхошта. Доазол дехьарча берригача новкъосташтеи доттагIашта дош дала безам ба са. КПСС-и Советски пачхахьалкхеи социализма дерригача мехкашка цхьана леладу гIулакхаш ма могга шерде гIертаргхиларах, дунен арене социалистически мехкий позицеш Iалнаши чIоагIаьара хьинаре гIо дергхиларх. ЦIаькха а хуша ца луш пролетарски интернационализма принципа тешаме болча советски коммунисташ дуьнен коммунистически болхлойн болвмара солидарносте къахьегамхой хьаштаеи боккъоашта, халкъий нортамугIаленшен паргIатонаш тIехьарча къовсамхошгара шоай айхха бувзамаш дIахо а чIоагIдергда.

ЦIенача дег тIара баркал оал аз сайна лоша баьхкачи пачхахьалкхенашта правительстваштеи керте латтараштa, пачхахьалкхени общественни деятелашта, доазол дехьарча мехкий гражданашта. Кхы тIа а бакъде безам ба са, ба-ба общественни строни йола пачхахьалкхений машаре кхара ленински принципа цIаккха а ца хувцалуш тешаме йола Советски Союз дIахо а ерригa дунен халкъашта юкъера проблемаш машарца къестадара хоррагIа тIехьалаттаргхилар, дунен халкъашта юкъера кхоххаш кIаьдбара, дунен тIа тешаме хьал отгIадараш чIоагIдараш, ерригача континенташ пачхахьалкхенашта цIаьхи гIойла йолча тайпара цхьана леладу гIулакхаш дегIакхувлара практически гIулакхашца новкъостал де хийчо йолча ерригача пачхахьалкхенашка оагIув а бийла хьинаре гIулакхаш цо леладергхилар.

К. ЧЕРНЕНКО.

Окружной хоржамий комиссе

АргIапара заседани хилар РСФСР-гара СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совете деча хоржамий № 7 йолча Грозненски хоржамий округа Окружной хоржамий комиссе. Цига лайийгIар харжархой списканаш оттаяра, хаьжархошта уж йовзийтилга вIаштIехьдаккхара, хоржамий ди чакхдаккха кийчо яккхара беча балха итогий къаьхехьа Астраханский облисполкома оргинструкторски отдела заведующе нов Г. П. Айдинов, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума оргтдела заведующе нов. М. М. Кернова дальча хоамашка. Белгалдаьккхар, хоржамашта еш йола кийчо Нохч - ГIалгIай АССР-е, Дагестански АССР-е, Астраханский областе боьлонца СССР Конституцеи хоржамех долча СССР Законагех хьежна еш хилар. Белгалдьхьча хана отта а я, берригешта йовзийта массе мотте хьалъахнай харжархой списканаш. Эпшача бовраме кепатеха арахьай хоржамий бюллетенаш, депутаталла кандидатий биографей листовкаш, хоржамий участкашка общественно - политически хоржамех долен литература да.

ХIанз харжархой списканаш нийсъяра болх чакхбоаккхаш я халкъа депутатий Советий исполнительни комитеташ, участковой хоржамий комиссеш, хоржамаш хула ди толаме чакхдаккхарца дувзадена дола деррига дIашаш кхоачашделга уйлаьи вIаштIехьдоалихаш да.

Дош дувцача даькъа хилар Окружной хоржамий комиссе членаша новкъосташа А. Г. Султанова, В. Ю. Табунщиковас, С. А. Атаевас, Н. А. Селиванова. Цар дийцар хоржамашта нийчо яра болх моттигашка мишта лел.

Хоржамех долча СССР Закона 31 статьяга хьежжаш районни исполнительни комитетаща дехар дарца дувзадененa Окружной хоржамий комиссе мукъа бениаб цхьакъа хьалаш вIаштIахьа ца хилар баьчан долаш хоржамаш хулача дийнахьа. 1984 шера 4 марта, кхаьдж тасса бакъа луш йола удостоверене а долаш харжархоша хьакхоачаргйоалаша. Нохч - ГIалгIайн Дагестански АССР-ий гаьнарчен тIахкача хала йолчен юрташкарча хоржамий участкашка сайрийна 10 сахьат далалехьа кхаьдж тесса балийта, нагахьа санна списканашта юкъебахьача берригача харжархоша кхаьдж тесса бале.

Окружной хоржамий комиссе членаш иштта Центральни хоржамий комиссе письмога а хьежар, хоржамаш хулача дийнахьара комиссе балха порядок оттайир.

Дийцача дешаех лаьца дигIаш дола сацамаш тIайийцад.

НОВ. Л. Д. МАРГОСОВНА
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
УКАЗ

Республика мехкдаьтта промышленносте дукхача шерашка беркате болх барах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах, ваьча дийнахьа дениз шовзтъе итт шу дизарца дувзадена Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла нов. Маргосов Леонид Дживанович — бурув тохара балхий Грозненски управлене на-[redacted]

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча [redacted] Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1984 шу, 24 февраль.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

БОЛХ ХIАНЗ САННА ЛЕЛЕ...

Доккхий чоалхачен декхараш да 1984 шере «Чечингушконсервпром» яхача объединене чуйоагIача Суркхотiарча ухопорочни хIамаш хьаеча завода хьалхашка латтараш. Коллективо 1984 шера тIалийцача социалистически декхарашка а уж шера дIабахача цхьан беттен ах беташ цо деча балхий итогаша а хьакхача кхетаде хала дац тIанз санна болх бой цу предприяте план кхоачашъергйоаьрга.

ХIАНАД из мотта? Цу хаттаре жоп а луш эггара хьалхарча дакъе белгалдаккха деза къахьегамен производственни дисциплина завода геттаре ледара йолга. ХIьата дисциплиннагаро дIамадолалой деррига а.

Из мишта хилара дарий дар сона завода директоре Аушева Шахмарзий ГIапура а,—хаха да, Iалаьмате хала да ухх нахаца болх бе, дIаьхиинчо кхеташ бац ераш,—аьлар цо доккха са а даьккха.

— Пайха фу ду оаш дисциплина тоаяре, наха юкъе кхетама болх беш яц-те, партийни, профсоюзни организацеш! — аьнна хаьттича нов. Аушева йоах:

— Нагахьа санна балха тIа прогул йой е балха тIехьаусе оаха болхо бехктокхама оз административни хьисапе бетта, квартальагIа йоагIача премеш воахх.

Цхьабакъда, наха юкъе кхетама 'болх тоабара, гIалат вальнар цхьай хаччахьe метта воалаяре корта а бола дешхIама дац заводе. ХIана аьлча, аьхха административни «шод йийтта» а ца Iеш, наха эхь-юхь сомадаккхаре, хIара сага ше къахьегача предприяте виза да хивар дIахайтар да керттера дар, хIаьта из гIулакх укказа вIалла дац дац аьлча, харц хургдац.

1983 шера план аз совгIа мара кхоачашъьнц заводо.

— Из дешнад,— йоах аьшка ногIарехо деча цеха начальника Беков Мухьмада,— соахка бийдалца тхо во Iалашдарах. Шеко яц, наькатах аьшка ногIараш хьадулургдац. Бакъда, бахьанаш а ца лехаш, болх тоабара ньикъаш ца лехар да цу ден тIа завод кхоачаьяр.

Из мишта дола хьогойт ухх шера беча балхо. Шортта бийдал йоаккхие ногIараш арахецара январь бетта план а кхоачашъьнц. ХIана аьнц оаш аьнна, аьс хIама хилахар Беков. ХIьата, тарши цехо маьхаш дукхагIа арахецарах вIаштIехьаьной завода январь бетта товарни продукци арахецара план 115 процент кхоачашъе, цхьабакъда, продукци маьхала юкъера план 95 процент мара кхоачашъьнц.

Уж хьоккхамаш дикагIа хила йиш ярий! Геттара дика йиш яр: нагахьа санна наьха къахьегам пертта вIаштIехьбаьккхабалера, къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъьалара, наха юкъера социалистически яхь йоагIача бесса йоаржаьлара. Бакъда, цу гIулакхий завода администраци, партийни, профсоюзни организацеша пертта теркам бац. Цунна масаьаш шортта да. Социалистически яхь лелаяра тIахьехаш цхьаькха лозунг, плакат дац цехе. Къахьегача наха хац, хьалхаььнинар малав, тIехьаьусар малав. Пальто тIаюхаш аз цеха болх мел беш вола сег, хIана аьлча 7—8 градус мара йiайка яц. Нийсса хаш мара бац болавой а.

— Дукха хаз цемогаш хиначцIагIа Iнйиэб тха, — йоах нов. Аушева, — цудухьа тахан Iали-Юртара 12 керда болхо вознна оаза, — цхьабакъда, дехар а во бу болх, тахан мере дIамича болабенаб ераш.

— Укказа мишта цийбоа хургболга хайна дехаре тхо-м доагIаргдацар, — каш витпыр цхьацадбола мерда боллой.

— Наха къахьегача мишта цийбоа хиларе маьлагIа баьлен да, аьлча Аушева йоах:

— Тха завода тIабоагIа бIоахене тресса болх беш бац, хьалхагIа укказа хилла директор аз тоабара дукха сегота а хиннаваь.

Бакъда, Аушев Гапур цу завода директор вола эр моллагIа шу да! Цо аьнна йоакхо хьаьаре тахенаре хьал хургдац. Шийна тоараш совгIа бIене а я цаха.

КХЫ дикагIа сурт дацар тарни цехе. ВIаргадаймир а. Бацадаренаште лаьрхIа массехк сег. Цига шийла, бIехе яр. ХIьата болх беш хила везача 40 сагах, шийтта мара вацар со нийсвеннача дийнахьа. Болхо мичаб аьнна, аз хаттача, шийла хилара кхы болх хьабе цамогаш цIагIа Iнйийб, — аьлар цеха болхаргIа волча мастера Аушева Микаьила.

Цу цеха цхьаьи участкере нах аьшка пийлиж а леха, цунне гонахьа хаттар бIоахлуш. ХIьата цеха, тоабаьхка дикача, фимера йолча моттига мишта аьхьала хила йиш йоацаргa бера а хоа.

— Фу дергда оаха, шелела гIа кхы сатоха ца мегача, — аьлар болхлойха цхьаенна.

ХIьата завода директоре а цеха, воккхагIа волча мастере а цу къакехьа але хIама хиланда, маттадера цергера эаал фухха даць а цеха болх ца сецача сегота бемар уж.

Укказа а хац болх бача нахе яхье хьалхаьаьнинар малав, тIехьаьусар малав. Цхьаькха тайпа гойтаре агитаци яц цеха моттел, йоаккхача завода территоре тIа а.

ХIьата масал эца мегаргдолае, производстве хьалхалаттара, цар балха опыт дIайоаржае мегаргдола нах болаш ба заводе. Уж ба хьамча гIозарем ногIарешта чудакха болхлой Албогачиева Марем, Дакиева Марем, Ганиева Любе, станочница Курскиева Аьсет, иштта кхыбараш. Царех хIарача массехк смени гоазал нормашзеньа. ХIьата бакхэ опыт йоакха йолча цу наха тIачIоагIбе мегаций кагархой?

Болхлой тоъац, токарь цахиларех станок латт болх ца беш, цудухьа вIанз болаш болча наха а тоъал болх бац хьабе, яхаш кхадаш ба завода кулгалхой. Хаттар итт оаш чIоагIа Iамада дезаш гIулакх дийньоагI. Дикачча церал совгIа йолча хана сатийна ца а бегIаха, токараш Назрановски ТI. Агриева цIергIча «Электроинструмент» яхача заводе шийба йиш ядий! Хийца йиш яр, нагахьа санна цу даш бале кхачабалара.

ХIанз дувца деза кхоачаьясне царех пайда хьараи. Дукха ха йоацаш завода хьоккхий йийтта автомашина. Царца я болхлой дIа-хьа кхула автобусаш, грузовой автомашинаш. ХIьата царех цхьан автомашина ца хоаш аьнкха еца завода кол байка аьнкхай. Уж дерригаш а сейрийне водителаша шоай кохшка дIеуйттаю. Цар цига дер фуд хоаш сег а вац. Масала царех цаI Кокурхоев Баха шин гIулакха Iаьдала машина хехкаш лийнаах дизазеча шин дийнахьа.

Аьшка ногIараш даш йола ши пресс еай заводе гаьнара. Уж хьаена бутт совгIа хьинай, хIанз а болх ца беш латташ а уж цеха. ХIьата уж болх бе йолаьлийтача дикка дукхагIа продукци арахеца йиш хургьяр.

— Цхьацца оатхал ца тоаьрах латт уж, — яхаш бахьана бувц цеха начальник Беков Мухьмад, — кхетта болх бе йолаьлийтаргьа оаха уж.

СССР Лакхехьарча Совета хоржамаш хула ди — 4 марта хьатIеоттаь планал совгIа 50 эзар аьшка ногIареш арахеца дош деннад завода коллективо. Цуа совгIа, февраль бетта цар арахеца деза 3 миллион гаргга аьшка ногIараш, хIаьта 14 февраль тIаотташ арахийцар цхьа миллион а яц.

Доаца аьнна, вай лакхе дийцача тайпара лел Суркхотiарча ухопорочни хIамаш еча заводa гIулакхаш. ХIаьта уж а хеларгволеш а дац. Бакъда, болх тоабе ерригa торонаш я укказа. Бахьанаш а ца лехаш, церех бoагIача бесса пайда эце.

А.-Г. УГУРЧИЕВ,
тха спец. корр.

● Хоржамашкара — хоржамашка

БЕЛГГАЛА ТОАДЕННАД КЪАХЬЕГАМА ХЬАЛАШ

КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленумо къахьегама а политически а хьинар аздаьча хьале чакхдаьккхад МагIалбинерча бурув тохара балхий управлене коллективо цхьайтталагIча пятилетка кхоахагIа шу.

Дукха бурув тохар балхаш кхоачашдаьд льттан ченаш техкараша карарча пятилетка шерашка. Ханал хьалха, 1983-ча шера 17-ча ноябре кхоачашдаьд пятилетка хьалхарча кхь шера керттерча технико-экономически хьоахамий декхараш. 2000 метр бурув техад паччахьалкхен планал совгIа. Бурув теха йисте а яьха мехкадьтта доахараштa дIаеннай барайтта скважина. КIоаргача тIоаналга мехкадьтта доалла керда кхо моттиг гучаяьккхай — Харбижинен, Арах—Долатаренен, Ахлоаен.

ДIадахача шера ханал хьалха паччахьалкхен планаш тIаьхьа ча социалистически декхараш доврхIакхий управленера цхьайтта бурув тоха бригада. Царна юкъе а дикагIа болх беш, социалистически яхье хьалхалаттарий мугIарашка болаш хьабоагIа А. З. Галаева, Ю. Д. Тонкогубова, Г. Г. Попхадзе, кхычар кулгаледа бригадашнара бурувдеттараш. Еррига ча бурув деттача управлене эхь бIаь совгIча саго — балха тIа хьалхалаттараша ханал хьалха толаме кхоачашдаьд шоашта хьалхашка льтта декхараш. Чоалханеча геологически хьалашка бурув тохара паччахьалкхен планаш а тIехйиц докхий социалистически декхараш а толаме кхоачашде бурувдеттарий коллективаша новкъостал даьд льттан ченаш техкарий къахьегама а балха а дисциплина чIоагIъяро, царех хIаране бехктокхам лакхбаро, социалистически яхь леладелга кердача тайпара вIаштIехьдаккхаро, болх вIашагIболларе къахьегама хьалаши тоадаро.

Овсарле йолаш наьха къахьегам вIаштIехьбаккхара къаьстта бокха лоархIам болаш да болх бара хьалаш тоаделга, къахьегамхой унахцIено лораелга. Цу оагIорахьа дукхадар да а даьд, тахан деш а да тха бурувдеттарий коллективе.

Дукха ха яц тха болхлой делкъийна даьрхIа кхача чубелла тIормигаш нах а дадаш балла иха. ХIаьа хIара бурув тохача бригаде столовеш я бIайха кхача кийчбеш. Чам болаши маьха дева доацаш да бригадашка болхлоша дуа хIама.

Пхи бIаь совгIа болхлошта ду тха управлене маьха чуьнахьа бола кхача. Аллха дIадахача цхьан шера цу гIулакхага дIадахийтад 30 эзар гаргга сом паччахьалкхен ахча. ХIаьта цу цхьан шера болхлой унахцIено лораярга дIадахийтад 70 эзарнел совгIа сом.

ДукхагIча даькъе чубахача фусамашца Iалашбарца дуваденна да болхлоша овсаре къахьегамхой культурно салоIиелга. Цудухьа цу деша масе а хана лаьрххIа йоахо ю оаха. Паччахьалкхен дакхерча органе хоржамаш хилча дена долча пхе шера бурувдеттарий бIаь гаргача дезалашта е керда фусамаш енней, е шерьяй. Вешта аьлча, фусама хьакъехьара захара хьал тоадаьд ухх тIехьарча пхе шера хIара иттлагIча бурувдеттачо.

Тха коллективе цIенхаштта йоаххо еш леладу болх бечарна культурно салаIара хьалаш вIаштIехьдахара. Мукъача ханах дикагIа пайда эцара деиаш. Укх тIехIарча шерашка управлене кба оаха тхоай ницашца хьалъяьй 300 моттиг йола клуб, иштта дика столови, Iай а тIехьа баьцдаараш, зидаш кхедара йола теплица.

Коллективе вIашагIъеллай художественни самодеятельноста коллектив. Цунна эша музыкальни инструменташ ийцай, костюмаш вIаштIехьъяьхай. Соахна «Грознефть» объединене коллективашта юкъе призовой моттиг яьккхай тха УВР художественни самодеятельноста коллектив.

Iилман-технически прогресс, балха техника, технологи сиха дегIалро дIадех цунга хьежка бурувдеттарий гоазал лакхъелга, кIоаргъелга, цар юкъарча деиара боарам, политически сакхетам лакхбелга. Цу деша а цахадаш терко ю тха коллективе. Аллха дIадахача цхьан шера шоай балха гоазал лакхъяьй 316 болхлочо, 46 инженерно-технически болхлоша.

Къахьегам вIашагIболлара гIулакх тоадара, материальни кхоачамех бизза гIа пайда эцара, къахьегамен балхен дисциплина чIоагIъяра новкъостал ду берригача бурувдеттараша бригадин хьисале болх бергболаш гIулакх еттадаро, коллектива хьалхашка латта декхар кхоачашдеча хIаране юкъехьоча къахьегама даьнъа коэффициент а къовсташ.

Массалахьа вIашагIъехкай бригадай советаш. Цар къоастаду хIаиз шоай коллективашка дикагIа болх баьраш морально а материально а белгалбоахилга. Иштта цу советаца хьакерко хьаду хIанз ерригача управленерча социалистически яхье хьалхара моттигаш яхара къовсам лоттабеш бода шоай бригадера кандидаташ а.

Белгаланкха йаш я къахьегаме даьъа лацара коэффициенто торо лулга, хIаране къахьегама овсарлен а балха дикала а боагIача боараме нийса мах бе, цунга хьежка моральни царна стимулировани е.

Бурув деттача балхий управлене хьалха латтача бригадай балхо къаьтга хьагойт, хIаране юкъарча къахьегаме даьъа лацара коэффициентах пайда а эцаш лерттIа социалистически яхь вIаштIехьъяьккхача коллективашка къахьегамен балхен дисциплина чIоагIлулга, бригадана хьалхашкара хIара болхлочун бехктокхам лакхлулга, балха хьоахамаш белгтала тоалулга.

Кердача тайпара бурувдеттарий болх вIаштIехьбаккхара дикка опыт Iоальй тха УВР. Кердача наькъ тIа карагIдьйнар дIачIоагI а деш, дIахо эргаданкха даьрхIад оаха бригадин хьисапе болх белга. Укх шера цхьайола бурув детта бригадаш йизза хозрасчетах болх беш хургIолаш гIулакх чIоагIдаьд оаха. Тхона хетачох, цо новкъостал дергда МагIалбинерча мехкадьтта лехарий болх дIахойбадача хана белгтала тоабе.

КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума решенешта моп а луш, керда лакхара социалистически декхараш тIаийцад укх шера МагIалбинерча бурувдеттараша. Уж толаме кхоачашдергхьларех бIубенна долаш дIадоладаьд оаха цхьайтталагIча пятилетка дикагIа шу.

В. ПОЛТАЕВ,
МагIалбинерча бурув тохара балхий управлене профсоюзни комитета председатель.

ЦхьайтталагIча пятилетка шерашка даим социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIарех я Грозненски «Автоспецоборудованые» яхача опытно - экспериментальни завода йиьлагIча цехера В. Рослякова кулгалдеча бригада коллектив. «И-133» яхача моделагIа дола дIаяра цIураш вIашагIдехаш я из. Паччахьалкхен плани тIайица декхараш дикка тIехкхоачаш ца деш цхьа бутт дIабахийтац цо. ДIадахача шера октябрь бетта рапорт делар цо пятилетка хьалхарча кхь шера план кхоачашъярах. Дукхьал дIадахача шера завода бригадашта юкъе яьрхача социалистически яхье ялхаза хьалхара моттиг яьккхар цо.

ТIехдика производственни хьоахамаш а долаш, даим социалистически яхье хьалха латташ хилараца белгалбаьнна ба слесараш - сборщикаш В. Яконин, И. Сотников, М. Ремезов, А. Трудов, Ю. Свинцев, кхыбараш. Шоаш хьеш йола продукци тIехдика мара а ца хулийташ, хIара сменагIа норман 125—130 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехьа) слесараш-сборщикаш, коммунистически къахьегама ударникаш В. Яконин, И. Сотников, бригадир В. Росляков, слесараш-сборщикаш М. Ремезов, А. Трудов, Ю. Свинцев.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Оборудованега бизза болх байта

Укх тIехьарча шерашка дукха балхаш ду Назрановски маьхх еча заводе вракеца продукци дукхагIен дикагIен хилийтара, цун ассортимент шерьяра. Цига хьаеш йола маьхк, маьхкабулочни изделеш дIахоач цу района мел йолча юрташка, иштта Карабулак яхача болхлой поселке бахача нахага. ХIара дийнахьа буси завода коллективо арахец 20 тоннах чухьнахьа йоацаш маьхка - булочни, кондитерски изделеш, цу даькъе бискват, печенеш, тайп-тайпара кексаш, кхыйола продукци. Укх тIехьарча шерашка заводе керда арахеца йолаь тайп-тайпара батонаш, кIаьда булкингаш, школьни сайкаш, кишмишкаш теха йола сайкаш бахача наха чIоагIа езенна а дика дIаяьш а я.

— Продукци кхы а дикагIа хилийтара, цун ассортимент шерьяра оаш де лерхIар фуд? — хьаттар аз завода директорга Б. Дзейтовга. Цо аьлар:

— Цу даькъе хIаиз деш а дIахо де лерхIаш а дукха балхаш да тха. Хоача дрожжаш кийчбергболв лини вIашагIйоллаш я тха предприяте. Из болх бе йолаелча продукци дукхаа дикагIа хургья, йокъа а ца луш дукагIа уладергья. Бахача наха чIоагIа эшаш дар да из. Продукци дикагIа хилийтара хIара дийнахьа тIаьхьожам лоаттабу предприяте керттерча инженера, лаборатори заведующе. Нагахьа санна кийчъяь продукци брак йолаш хуле, бехк бараш бехктокхаме а оз. Укх гаргтарча хана болх бе йолаьлийта лерхI керда йиьлани, ФТМ-2 яха пиишк. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийтаргда дени буси арахецаш йола маьхх шийтта тонн дукхагIа хилийта. Укх шера хьаелла лерхI лаваташ ю цех. Дукха хIама ца эшаш кийча я хьоала дергдола цех. Из сихагIа дIайолаьлийтара реконструкци еш я котельнека, цига оттабу ши яьйи трансформаторни станци. Цу цехера монтажни наладочни белхаш чакхдоаш латт. Из цех болх бе йолаелча хIара дени буси арахецаргда втт тонн хьоала.

Укх тIехьарча шерашка тIехьаисалга фуд цо ховш болх беш я завод. Из толам бахкхаб къахьегамин социалистически яхье дикагIа вIаштIехьъяккхарах производственни мощностехи балха хамахи бизза пайда ийбарах, производственни дисциплина тоярах. Цхьакха бутт дIабахийтац завода коллективо ше тIаийца декхараш гIехкхоачаш ца деш. ДIадахача шера планал совгIа маьхала яьккхар цо 37 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци, арахийцар заданел совгIа 220 тонн маьхка-булочни изделеш, къахьегама овсарле тIехкхоачашийр. Кходир 2400 килограм хьоар.

Уж толамаш доахараша юкъе ба бригадир Р. Чаниева, маьхх йоттараш Ф. Хамчиева, Я. Евлоева, бод хьураш Р. Костоева, С. Мальсагова, кхы дукха бараш. ХIара сменагIа нормаш 115—120 процент кхоачашъю цар.

КарагIдьйначох кхоачамбаь Iеш бац завода болхлой. ЦхьайтталагIча пятилетка диълагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра, СССР Лаккхехьарча Совета хоржамаш хулача денна сийленца накъабахара доккхий социалистически декхараш тIаийцад цар. Шера план 27 декабре кхоачаш а еш, планал совгIа итт эзар сома маьха продукци маьхала яикха, къахьегама овсарле планагIа даьрхIачул пхьа процент лакхъе, хоржамий сийнашин бетта план цIаьн ахиэ процент тIехкхоачашъе. Уж декхараш хьалха кхоачашдаьра еррига шин торонаш оарцагIъяьхача завода коллективо тIехкхоачашйр январь бетта план. Толамаш совдоахаш къахьег февраль бетта а.

Б. КОСТОЕВ.

Доакъар лорадац

ДIадахача шера йоаьал латтарах ма эшша доакъар Iалашде вIаштIехь ца доалаш дисар Шелковской районера цхьадола боахамаш. Iан замалахьа хьайбаш кхобача хана долаш дар лора а деш, кхом беш из дIадехкар фермашкарча коллективай керттера декхар да.

Цу гIулакха района дукхагIдолча боахамашка е йоагIача тайпара йоаххо ю. Цхьабакъда, «Красный пахарь» яхача колхозе соахка хала кийчдаь доакъар лорадаре деш хIама дац. Из иштта долга тхона гучадаьлар цу колхоза цхьа ма Iул латтача моттиге ийсделча. Цига хьатIаена уллар втт тонн хилларла йола йоа. Шийн ханнахьа аргIа ца дарах IотIадийлхача догIаша хIамаина пайдана йоацаш толха а хь йоаккала йолаенна из.

Цу хьаnъехьа оаха шоашка хаттар дича, аьхи бехин ца хеташ, жа леладеча ферми кулгалхоша, специалисташа аьлар:

— Доакъаре цех йолча дIа а яхьийта цига гранулаш ергья цу аьлах...

Гранулаш цох е мег. Пайдана хургйий-хьогI йохкаенача аьлах хьайраш?

Тохкам бича тхона гучадаьлар цу колхоза кхыча ма Iуй бригадашка а аргIаш ца деш иштта догIаш тIа а дела хаш йол уллаш хилар. Тхо тешаде гIертар цигара кулгалхой йол хьалтелаш йола агрегат а йоалаь, цу аьлах шоаш аргIаш дерга яхаш. Из хьайоалаярга а ца хьежаш шигарча ма Iуй бригадашкарча, болхлоша шоаш кулг-кара хьаде, мегацарий цу аьлах аргIаш! Из иштта де доагIаш дар. ХIаьта сихагIа мел ду йол дIахо кхы ца талхийтара дикагIа а да.

Шоай колхозе доакъар кIезига хилар ца кхетадеш бац кулгалхой, специалисташ, фермашкара болхлой. Иштта долча хьале кхетаде хала да йар сатийна багIар. ДоагIача тайпара дIаьаьача цу аьлах аргIаш а ца деш шоашта гушшехьа а из талхийтараш бехктокхаме оза боагIа.

М. ТКАЧЕНКО,
«Строитель коммунизма» яхача газета отдела заведующий.

Болхлочун уйлаш

БЕХК ТIАЭЦА ЛАЦ

Шура яккхара карарча пятилетка кхь шера план 89 процент, дулх — 78 процент мара кхоачашъяьхьар соахка Сунженски района «Заветы Ильича» яхача колхоза коллективо, хIаьта хIара кхоабача Iаттагара дIададахача шера яккха шура 834 килограмм хилар, план 1500 килограмм йолаш. ХIанз дийнахьа хIара кхоабача Iаттагара юкъера лаьрхIача шийина килограмм шура йоаккх колхоза ферме. Соахка укх хана йоаккхаш хиначул 0,8 килограмм дукхагIа я из. ХIаьта а дуаца ахь долаш кIезига я. ДIахо а цу темпаца болх бей кхоачашдулургдац шура яккхара укх шера хьалхашка латта декхараш, хIаьта цхьайтталагIча пятилетка кхiинех дуаца эцаш а дац. Цул совгIа, соахка хIара бIаь Iатта хIезарга хьякъоастбаь йисаьг 41 шура хилаздар.

Уж кхоачамбоацараш фу бахьан долаш нийсденнад, болх тоабара, хьайбий продукци алсамъяьккхара укх шера а тIехьа тIайоагIача хана а фу де лерхI дуаца оаха тахан цхьан истола тIа вIашагI а кхийтта цу колхоза председателаца М. Костоевца, воккхагIволча экономистаца, профсоюзни организацие председателаца А. Галаевца, воккхагIволча зоотехникаца М. Цечоевца, шурий ферма заведующица Т. Зангиевца, доярашца Ф. Педиевайца, Т. Цуроевайца.

А. Галаев: ИттлагIа пятилетка чакхйоалача шера цIеча фух дола 180 дика шинар доаладир тха боахаме. Цхьабакъда, уж хьабара, вовете рьяраш гIулакхаш дара балхаш ла йиш йоацаш во чакхдоахаш хиннадаь, царех дукхагIдараш дIададьлар бруцеллез яха лазар а кхийтта. Из бахьан долаш цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шин шере хIара кхоабача Iаттагара дийнахьен буси йоаккха шура юкъера лаьрхIача 2—2,5 килограммаш дIакхоачаш мара яцар.

ДIадаха шу долалуш колхозе а ферме а керда кулгалхой бахьнар. Боахам детIа да байташ IатIкъарех ца! да каст - каста тха кулгалхой, специалисташ хуцалуш хилар а. Юкхьанца болх тоабара терно йой а кIезанга за яьлча култтессе дут шоашта тIадехна гIулакхаш керда бахкхача кулгалхоша а. Цудухьа хIанз а геттара дукха да хьайбей продукци яккхарга дIадолар. Цхьа центнер шура яккхарга 57 сом дIадахийтар соахка, план 29 сом долаш, хIаьта центнер дулх даккхарга дIадахийтар кхы а дукхагIа — планал совгIа 822 сом долаш, 1032 сом хилар. Цу кхоачамбоацарий керттера бахьанаш — доахан Iангара дахара доакъара кхоачам хIера шера геттара во беш хилар. ТIатеIIа кхом беш хилча а чусоцадачул тIехьагIа хьайбаш кхабара февраль бутт юкъенхаччалца мара тоъаш хилац Iалашдаь доакъар. Укх шера, бакъдар аьлча, из март беттага кхаччалца тоъаргда. Цул тIехьагIа доакъар кхыча боахамашкара ца яIдича даргдац тхо, боагIачул дукхагIа ши мах а телаш. Планал дукхагIа ахча дIаухийт доакъар кийчдарга а. Цу деррингех хьахинад дакхе аз белгалдаьккха зе.

Ваьлув дукха ха йоацаш «ХIана лаьгIлу шурий тоатол?» аьнна «Сердало» газете статья язъяь Малгобекски района «Сагопшинский» совхоза доярка В. Коригова. Iатта шура цун метта тIа я. Шортта шура яккхара лерттIа доакъара база еза. ХIаьта из дош нъоастадара малагIа торонаш я тха боахаме? Юртбоахама культураш дIаюш доакъар Iалашдеш, доахан доакадеш пайда эца йиш йолаш 1293 гектар латта да тха боахама тIачIоагIдаь. Царех 400 гектар 1980 шера Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета сапамагIа Советски районе Очаки яхача моттиге тха боахама пхе шера хьаденна эри буц тIайоала даьгIенаш я. Хьанна дагадехад хац сона, цхьабакъда, из тхо футтардара дааь хIама санна хеталу. Цхьа бIаьи ах бIаьа километр совгIа юкъ я тха боахаман цу моттиган юкъе. Цига дIа а дига (уж машинаца (ца дигача дарг а дацар, хIана аьлча гIаш цига доахан дIадуталургдац) леладьчул тIехьагIа цIадоаладеш юха а дIадугача хала хиннача ден тIа кхоачаргдар доахан, шеко а йоацаш. Цул совгIа, дукха ахча дала дезаргдар машинех, н. кх. дI.

Дисача лаьттех 180 гектар аьхи оаха доахан лелаеду даьгIенаш я. 17 гектар — попаш, вокх лаьттан тIа цхьаьца культураш дIаюв. Кхы а цхьа хIама да, сахаш дола лаьтта хий дуладиш дац. Уж бахьанаш долаш даггара гIортарах вIаштIехьдадаш колхозаста тIера шера хьайбаш Iангара дахара тоаргдола доакъар кийчде.

Журналисташ: Экономист къайладахьа гIерт доакъара база шоай во хилара бокъонца дола бахьанаш, хьегучох цуна бехке ба бертигаш а деррига а, царгара шоашмара дIа мел яккхараш. Доахан доакаде йиш ма йий хьунаш йолча босешка, кхычаьча тIаккха цу гIулакха селов дукха ала йиш йола лаьттан сен леладу. Доакъара хьа иштта во хилча мар тIа дIаюргья-их дукхача шерашка е цхьан шера тIаювла баьцаш, кхыча лоаллахарча боахамашка дIаюччa тайпара. Цо доккха гIо дергда иштта кIалбисача боахама.

Т. Зангиев: Фермана кулгалдеш со вола дукха ха яц. Ши бIаь етт а болаш 678 бежан да оаха леладеш. Дика хьаль бахь мугIарагIа доахан доаттаде йиш йола геттара дика помещени я тха. Йоаххо яьй кулг-кара дерзхалача балхашта механизаца яда а.

Шо бахьлуши хиларах воа яц. Шоана гучча тайпара паччахьалкхено шоаза дукхагIа ахча дIадахийтад ер пятилетка йолаелча дена, цу укх - юкъа иттлагIча пятилетка дIадахийтачул. Бакъда, шура-м тIаяхеташ яц. Фуд из? Из да оаха тернйн тIабохийташ лерттIа доакъара бола хьаяра йоакхо ца елга. Из хьа ца яра малагIа бахьанаш да-те? Доакъара культураш леларашта бебашха дац гектара тIара мел хьуьнъам чуэцарба яха дош, доакъар дика хилийтара а сагота бац, лаьтта ахарах а хьувкъам чуэцарах а доагIа ахча дIа а ийце Iохош уж. Царна бала бац шоай белхах бухсоцаш хьахула пайда — йоанха шура дукха е кIезига хиларца.

Укх Iан шийчо еш аьлл кхоачамбе вIаштIехьдаланзарь силос езачул дукха а кIеонгагIа лаьттагIа еллар. Iалашгьяь силос а сенаж а лаьттагIа йоллача хана йоллаа езача тайпара ца йоалларах, гIалаташ дуьлийтарах ахакел дукхагIа йохкасенна, мела дале а доахан IотIанхоадац. Механизаторашта бала хиння боацвчох тара да лаьттагIа еллача сенажаца а силосаца а. Из кIоагa чу Iочу а тоIаьь цу балхах доагIа ахча дIайийцаве. Цар уйла хиннаяц дургдий-хьогI ер доакъар доахана, шура дукхагIа хилийтара пайдана, хургдий-хьогI ер, аьнна. Иштта цар хьабеча балха тIа бIаргхаха а сег хиннавале нислургдацар из гIулакх. ТIаккха фу кхеш яикха еза оаха шура?

Журналисташ: Шоашка иштта мара доакъар доацаш а воча хьала тIа а хилча долчун мугIагIа кхом хIана бац оаш, шура дикагIа хургйолча тайпара пайда хIана ецац?

Ферме тхона бIаргадайнача долаш дола доакъар а шура дукхагIа хийда ьлл дIалац доахана. Масала, ча оата а ца оаташ, парить а ца деш, цунах тоха еза минеральни добавкаш а ца тохаш хьаьшна дIачухкхувс, н. кх. дI.

Ф. Педиева: Бакълув Т. Зангиев. Во да соахка Iалашдаь доакъар. Аз лелабеш тхьаь бить етт ба. Царна лах бога жуар ду дени буси. Цох мара шура хьехила хIама дац. ТIаккха лах бога жуарах фу хул тхьаь бить Iатта, цул совгIа, лерттIа жуар балар из а, бокъонца йола тургараш ма йий уж-м. Бешашка бидлача жувра тIа хий IотIадеттача, хьал тIа а яххи тIа гIолла лелаш хуя тургараш. ХIара Iаттага лерттIа дIакхачац доакъар. Дийнахьа оаха доахана ейкаш йола силос геттара во а нийса ах хIана яц аьнна аиброаи йоаллаш а я. Хьий чу Iочувиллача доахана из хьалъяац, цох бат я Iетташ латт. Из силос я-их, дукхагIча даьнъе, тха шура дика хилийта еар?!

Оаш уйхаза белгалдаькхар чи тоа ца деш, долчча бехха хьаьшка дехкаш хилар. Из иштта даьра тел оаха ата хIама йоацандаь, дагарца па сате, из ата механизи-м яц тхога.

Коригова Бамате шура даьгIьлара бахьанаш дуцаш нийса белгалдаькхад доакъарга хьежжа мара шура хургйоацилга.

Цо аьнар во бокъонца хьаллоацаш да. Даьссача хьаьшта хьалхашка латтача iатта шин а баьсса хургба.

Шура яккхарга хьежжа мара дац оаха хьаьца алани а, тхона тхоашта дикка Iаткъаш да боахаме доакъар ца хилар. Аз укхаза болх бу дукхха шераш да. Дагадоа соня хьалха жоа, йиш хиы доакъар телаш хиннача хила шура дика хулаш хинна. ХIанз а иштта доакъар лалаое-м сейна дуаца деар из декъа хавар лацдана дац. Цу гIулакхо шура ца хилийтарал совгIа, хьадечох дог аккхийт наьха. ДIахойолача хана шурий гIулакх дикагIа хилийта безам бале доакъара йоакхо е еза гуракьа, Iа юкъенхаьчача дIа юха а ца улаш.

Дьесса гали уралаттиц, оалаш да, цох тара хет сона доакъар доацача боахама гIулакх а.

М. Цечоев: Геттара дукха да тха боахаме къаьна хиларах кIезига шура луш моттигерча доахаица эденна малагIча фух да къоастаде йиш йоаца доахан. ШоазлагIа бахьачул тIехьагIа пхезлагIа бахкалца дукха шура лу йоллагIча Iатто лерттIа кхьабача. Цул тIехьагIа хIара шу ме доал кIезигу из. ХIаьта тха ферме хIана леладу доахан 60 процент юкъера лаьрхIача 10—11 дахка да. ТIехьарча хана во а деб уж. Укхаза белгалдаькхха хиннача тайпара, соахка бIаь Iатта тIехьара 41 Iасйиг мара хьакъоастаданзар. Из иштта нийсделар во кхабарах дукха доахан остдалар бахьан долаш.

Къаьнача доахана метта дIаоттаде тхоай боахаме кхедаь 40 гаргга шинар да тха. ЛерттIа кхоабаш хилча массе хана санна 15—18 бутт баьлча бутIе доагIа уж. Цхьабакъда, тха боахаме кхедераш ши шу а шиъ-ах шу а даьлча мара дагIац уж во кхоабандаь.

Т. Цуроева: Шура дукхагIа хул барда телача хана, бакъда, из хан-ханнахьа лоаттабац. Е машина сие е кхыдола бахьанаш нийсдале боацаш хул из диказа. ХIара сайрайна доахана чи дехи, ма а дика да ала йиш йолаш дац. Мичча беса дале а ча да-их из. Цох тийша бIарча бийса яккха езаш да хьайбаш. ТIаккха буе ча диадар аьнха Iуйрийна шура дика хила йиш йий, дыччох хьахиннар мара йий доахана хьалла езаш йола шура.

Тхогара из дIаехар пайдана дац, нагахьа санна доакъар доацаш хилча. Из кхоачам хиллал а долаш доахан кIезига шура луш хуле тха бехк ба. ХIанзарча доакъарца шурий тоатол сомагIа хургда аьлча харц да.

М. Костоев: Хьайбай продукци дукхагIа яккха тха боахама новкъарло ю, кхоачамбоацараш со раьза волаш дика гучадаьхар тахан колхоза специалисташа а болхлоша а. Хьадечох уж дог лазаш хилар гуш да къаьтта. Цу гIулакхо со гIад а вут.

Бакъда, барда шийн ханнахьа ца бахьаш а вIалла боацаш а нийслу. Цун керттера бахьан — мухь кхухьа колхоза автомашинаш кIезига а тиша а хилар. Цудухьа цаI ехача цунна метта дIаихийта машин хилац тха, кхыраш хьалхе цхьаьца производственни участкашка дIа а кийсъль, резерва машин лелаа тха йиш йоацандаь. Хадданза барда ца хилaро кIанзарчоа сел доккха зе дац тхона: соахка хьаьча доакъара цехе концентраташ тахе кийчбаь мужтол.

СомегIаче яхача моттиге дIадахача шера Iалашъь хинне 20 тонн йол хIанз, лаьтта гIорах чIоагIленнaчул тIехьагIа, фермана хьагIахкхьаш я. Хьалха хоута а болаш, тракторaш дIа а ца йохалуш из де вIаштIехьадацар. Цул совгIа, апрель бутт юкъенхаччалца хьайбаш кхабара тоъад тхона силос лургйолаш дийцад оаха цхьаццадолча боахамашца. Цу деррига кIалхардоахарга тхо укх шера. Цхьабакъда, тIехьа тIайоагIача хана из тайпа кийча сурт кхы нийс ма дахийта иш кхоачар дергда. Укхаза хьамаьа даьчар санна да а дика кхетаду хьайбаш леладара болх тоабар эггара хьалха доакъара база хьаярах тийша долга. ХIаьта фу де лерхI оаха дIахойодача хана цу хьакъехьа? Доакъараца кхоачамбара резерваш я тха боахаме. Укх шерем тIехьа тIайоагIача ханен царех бизза пайда эцара къаьстта теркам тIабохийтац къа а хьегарга еррига коллектива. Из дIадехаш дар КПСС ЦК февральски (1984 ш.) Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара К. У. Черненкос даь къамаьл. ХIара хьайбана лаьрхIа шера 20 центнер доакъара саннаца Iалашъе вергIдаргдеце а укх шера цу цифрана гаргаIорта хьожаргда тхо. Из гIулакх чакхдаккхара доккха гIо дергда СомегIаче яхача моттигерча цонаца. Царга къаьстта сатуве оаха. ХIанз а дикка лакха, листа латт цига йоагьенна буц. Гаьнен тIабода ивь хален болацдаь хIанзалца цу моттиган геттаре кIезига пайда эцар оаха. Цхьабакъда, укх шера из гIалат дIадоаккхаргда. Деттаж дола доахани Iаснлгашк цIагIа а дига, кхы мел дола доахан дикача шера цига лелалдергдолаш гIулакх вIаштIехьдоаккхаргда. Цигача хьаергья хьайбаш лоаттадара кхоаленаш, кхибиш, пах чубаха цIенош. Цу гIулакха хIанзе а Iалашъяьй цхьацца гIашлен материалаш.

Коригова статья оаха партийни собране йийцай. ТIадоагIача Iан доакъара база хьаеш цо цу тIа ма аллара, доакъара культураш кхеярца, доакъар Iалашдарца, леладерха бувзабеннача берригача болхлой материальни хьайтевинд кхоачашдар бухсоцаш хьахулачунна шурийга дувзаде лаьрхIад оаха. Цу гIулакха, шеко а йоацаш, эггара хьалха дика лелае езаргья тха хьадечча балхий учет.

Беседа дIаяздьйраш:
М. ХАМАТХАНОВ,
С. АРЧАКОВ.

Керттердор—бехктокхами дисциплинеи

КОММУНИСТА ШАПУНОВА БРИГАДЕ

Нохч - ГIалгIайчен гIишлон управленена чуйоагIача Грозненски аьшкабетонин завода хьу чакхйоахача цехе вейзар сона столярий бригадир, Къахьегама Сийлен шоллагIчен кхоалагIчен степена ордений кавалер Иван Григорьевич Шапунов. Сона дукхаза дувцаш хезадар Иван Григорьевичах дика хIамаш: говза специалист ва, нахагара болх хьабеха ховш, ца ховр хьалхадоаккхаш сег ва из, оалаш.

...Нийсача мугIарех латт иеке чуваьлча столярни станокаш. ХIара кийута массаза йоаь корий рамай, наIара сагIий оатхалаш вIашагIъехи бригадерча наха. Дикка лакхъеннай наIара тIехьашка чу оатхалех хьалъетта штабель. ХIаьта дехьа саьнга латта заготовкаш цунга хьежжа кIезаглу. Укхазара кийча продукци дIакхухь автокарaца Шоахалов Iимрана.

— Цхьаь сальата била мара болх бисабац, — шеийца уйла ю Шапунова. ТIаккха станочникий бригадира Н. И. Никульшина тIаьода из.

— Николай Дмитриевич, са бригада хьа «лоияй» бехкагIа болх боацаш йиса мегаш я-их, гой хьона кIезига меллай заготовкаш, — ьале бехи боаккх Иван Григорьевича.

— Нагахьа санна гIо воаш моттиг яле хьаьла, тхо кийча да хьона, — оал цо Никульшинга.

— Сенна хетт Iа из Ваня? йоах Николай Дмитриевича, сой шиъ станок болх бе сег воацаш масса латт, цамогаш хиннав бригадера ши станочник. ГIулакх ма дарра шийна дайзачул тIехьагIа Иван Григорьевича шийн бригадера шк сег хьожаву станочникашта гIо де. Массаза а санна царна новкъостал де вода лакха квалификаци йола столяр Геннадий Павлович Сафонцева бригадира заьааIа вола вошa Семен Шапунови. Станичникий болх боагIача боарамагIа дIаболалу. ХIанз-м шеко яц заготовкаш тоъаргхиларах.

Хьу чакхйоаха цех хIара бетта шийн производственни ладанеш кхоачаши тIехкхоачаш еш хьайоагIарех я. Цудухьа дика лоархIайр цеха коллектив дIадахача 1983 шерарча социалистически декхарех. Цу шера цо хIара кварталагIа яьхар хьалхара моттигаш. ХIаьта цехерча бригадашта юкъе лаьрхача яхье даим хьалхарча мугIаре йолаш хьайоагIарех я Н. Шапунов керте латта столярий бригада. Цудухьа дар из цеха коммунистaша массане а цхьа барт болаш Иван Григорьевич XVIII областной партийни конференце делегат харжар а.

— Иштта вIаштIехьдоал шун иштта дика болх бе, сево хьахулийт толамаш? — аьнна, аз даьча хаттара жоп а душ Н. Шапунова дувц.

— ХьалхагIа кийслора бригадерча цхьаболча наха хьаеш йола продукцо брак йолаш еш. ТIаьхьожам эсала хиларах из брак чани а юлар. Цудухьа тIехьависачарa хьалъьлацар бригада. Леткъар гIишлонхой, кхьбола нах. ГIулакх оалангара дикагIча оагIорахьа хувца дезаш дар. Эггара хьалха къахьегамен производственни дисциплинаца гIулакх дар бригада цхьан кога тIа оттаде дезаш. Дисциплина дика яр аьлча, харц хургдар. Нийслора балха тIехьабусараш а корта болаьбу малараш мелараш а. Социалистически яхь а яцар, лерттIа вIаштIехьъьякха. Цу тIа гIолла брак йолаш продукци арахецилга лаьгIлуш дацар.

Бакълув Иван Григорьевич, къахьегама дисциплина во хиннай бригаде массехк шу хьалха. ХIаьта из ла йиш йолаш гIулйах дацар. Нагахьа санна, столяро брак йича из къайлаякхьа чIоагIа хала хул, еррига продукци бIаргагуш я массанена. Цудухьа бригадин собрани а яь коммунисташа, производстве хьалхалаттача болхлоша дийцар брак ца хилийтара пакъаш лаха дезилга, тешар из хьахулийта бахьанаш. Гучадаьлар дукха кхоачамбоацараш. ХIара къонача столяра тIачIоагIи р хьехамча, вIашагIъеллар арахецача продукцена тIаьхьожам хоаттабергболи комисси. Цунца цхьана лира къовсам лоаттабе лаьрхIар къахьегама дисциплина телхачарна а. Нагахьа санна бетта шозза балха хьаьа тIехьависача столяра кварталагIа е бетта йоагIа премни бIаь процент ца луш сонайора. Иштта, яхьа нерда, тайп-тайпара формаш балха юкъеккулабаьлар бригаде. Цу деррингегIа беркат даьлар. Айелар къахьегама овсарле, кIезигъелар брак, лакхделар наьха алапеш.

ХIанз ер кхоалагIа шу да хьу чакхйоахача цехера Шапунова бригада къахьегам бригадин хьисапе вIаштIехьбьнна къахьета.

— Дукха бацар цу формаца раьза бола нах, — яхаш дагалувш хIанз Иван Григорьевича, — елапе лоха хургда, со раьза вац, аьлар дикагIволча столяра Сафонцев Геннадев. Аз дийнахьа 150 — 160 процент норма кхоачашъю, хIаьта Петров Юре — хала 100 процент. Дукха къувса а дукха дувца а дийзар уж тайпа бола нах шоаш харц болеш бригадин хьисапе къахьегилга производствана а къахьегамхочоа шийна а аьттув болашагIа долгел дIакхетабеш. ХIанз-м кийслаи шек бувлараш, хIаьта Сафонцева-м ше йоах дукха хьалхагIа деиз балха кийсйоалде езаш хиннай бригадин форма, — аьле чакхдоакх шийн къамаьл Шапунова.

Тхьаь итт шу гаргга ха я Н. Шапунова хьу чакхйоахача цехе болх бу. Профтехучилища выпускникагара ваьнна бригадирага, къахьегам вIаштIехьбаккха ховча дикача специалистага кхаьчавь из.

У. АЛИЕВ.

Грозненски швейни производствени объединенерча цхьабочча болхлоша хIинзлехьа кхоачашъяьй цхьайтталагIча пятилетка задани. Царех цаI я кхолагIча цехера прессовщица коммунистически къахьегама ударник П. Товсултанова. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо шин норма кхоачаш ца еш. Белгалдаккха дезаш да оцсаре къахьегарал совгIа, хьалха латтача прессовщица шийн балхх тIа цхьаккха тайпа брак ца найсйоллийташ хилар а.

СУРТА ТIА: прессовщица П. Товсултанова.

Дж. ТОХТАРОВА сурт.

МЕХКА РУЗКЪА ДЕБАДЁРАШ

Нохч-ГIалгIайчено бахийта викалаш къахьегаш боццуш нагахьа моттиг яц вай мехка. Из дуккхача хана дела хьадоагIа гIулакх а хинна дIаэтта хIама да. Вай мехкахоша дакъалаьцад Поволжье, Башкирсин Татарсиин АССР-ка, Сахалине мехкдаьтта доалла моттигаш тохкаш а караерзаеш а. Цар иштта гIо даьд Ивано-Франковски мехкдаьттахошта. Уренгой - Помары - Ужгород яха трансконтинентальни газопровод юллача балхаш деш. Вай мехкахой бе Кольски ахгIайрен тIа эггара хьалхара тIехкхоарлача скважинина бурув техараш, хIаьта кIеэнга дац цар СибарегIеn мехкдаьттех газн йоалла моттигаш караерзаеш кхоачаддь балхаш...

Нохч - ГIалгIайченерс бурувдеттарий йоиха группа я хIанз СибарегIен лаьттан чуваш таххара шийн тайпара эIамига юбилей езъе кийчлуш. Из дувзадена да цар укхаза балхаш дIадоладаьхи шу дизарца. 1979 шера март бетта ТУ-134 яха самолет Iоессар Уренгое. Цунца бар эггара хьалхарча экспедицена чубоагIаш хинна мехкдаьтта лехараш. «Тюменьбургаз» яхача объединенена чуйоагIар из экспедици. Цун керттерча инженера Байсаров Али Этаровича тахан дагалувц,—тхо Грознера дIадолхача хана дуккха шийла йоацаш, хIаьда бIаьстан ди дар. Цхьане а цу хана уйла яьцар СибарегIено тхона шовзтгIа градус шелалга кхоачаш «совгIат» дерг ма дий аьнна.

— Фу дергда, дIаIама дийсар тха.

—Иштта дIаIама дийсар Iалама хьалашка меттел, шийтайпара чоалханерча вахаре хьалашка а. Веха саг хьовзазар тхона, массане а хьалхарча деношка дехз Iалама а вахара а хьалашта дукхьала оттадир советски сага лоIамо, сатоха хари.

НIайха хIамаш тIа а йийха экспедици болх дIабоалабе безача моттиге сиха дIахкоачайир вертолето. БIарг ма кхоачча укла тундра мара хIама дацар укхаза: я чубаха цIеноош, я производствени корпусаш, духхьал бурув тоха доладаь цхьакъа цхьа скважина мара. Из а йистелникалехьа йитаяр хьалха укхаза хиначa бурувдеттареша. Деррига а вай мехкахоша дIадоладе дезаш дар: чубаха фусамаш а производствении корпусаш а, хIаьта цунца цхьана бурув тохара балхаш а дар сихха дIадоладе дезаш.

ВIашагIтехар буровой бригада а. Цунна керте эттар шийн болх дика бовзаш вола мастер Буласв Мувса. Эггара хьалха йистенинхаьзе йолча скважинагара дIабоабир шоай болх Нохч-ГIалгIайчен викалаша. ЧIогIа барт болаш, вIаши дагара хоош бола нах бар Буласв Мувсай бригаде вIашагIкхийттараш. Укхазарча параметрашка хьсначa скважина проектин кIоаргал дукха яцар, ерригаш а 3200 метр мара. Цудухьа Мувсай бригада тешшаме йолаелар из кIоаргал караерзаалра бурув тоха. Болх сихен хIама хоаш бе безаш бар. хIана аьлча, эIамига ца хоаш а мело йой турбашкара хий гIораде тарлора. ХIаьта хий доацаш хилча, бурув токилга дIагIоргдоацилга моллагIча дешархочоа а тIехьа хоаш ма дий.

— Цу хана сай керттера газоэлектросварщикa говзал хувца йийзар са, — яхаш дагалувц тахан бригадерча Ковалев Алексанра.

— Вайцига, Нохч-ГIалгIайчене-м бурув тохача хана турбашта сварка йиченя моллагIа ца аша озтхал сварккаца дIахоадайичеи дукха хIама де дезаш хилацар со, — дIахо дувц Ковалева, — баьнда, укхаза Уренгое-м сварочни горелка бе а елза (керттера болх баьлча) хин турбашта юххе гIолла хьалIо ухаш лела веза, хий гIорадергдоацаш царна йIовхал тIалоаттаеш. ДукхагIча даьхье паяльни лампаца лелар со турбаш молъеш, хьаддаза буровойна хий хургдолаш.

Болх дIаболабаьча хьалхарча бетташа гучабаьхар хьалхалатта производственнинаш, общественни вахаре хьинаре дакъа лоацараш. Царех бар Абубакаров, Алиев, Наурбиев, Ковалев, кхыбараш. ХIаьта экспедицера хьинаре коммунист новкъост Хункаев Идрис Тутаевич кастта хержар коммуниста-ша «Тюменьбургаз» объединение партокома секретара заместителалла. Идрис Тутаевич каст-каста хул бригадашка, экспедицешка нахаца къамаьл деш, царна почта кийце вахе. Ала деза, цхьайолча объекташта юкъера юкъ бIаьш километраш йолте, цхьабаьнда, шийн низ кхо ца беш, эшачоа гIо деш хьавоагIа из тешаме новкъост. Иштта дIаухар шераш. Нах дIаIамаш латтар къулбаседен бирсача Iаламга.

— Ванъдар ала деза, — яхаш дагалувц Хункаева, — юкхьанцарча хана массаза а тха шедола хIама дика дIадодар аьлча найса хургдацар. Цхьабараш халонаши Iалама хьалаши ца лоалуш юха цIаухар, цудухьа надрашцара гIулакх дика латтацар. ХIаьта а цунга хьежна доацаш, денал ца дохаш халонашта къар ца луш дукъала латташ хьабаьхнар дукхагIбараш. Цудухьа эксплуатацие дIатела яьлар цхьанена тIехьа шоллагIьар луш мехкдаьтта гучадаьккха скважинаш.

ХIаьта Уренгой-Помары-Ужгород яха газопровод йистеьнначул тIехьагIа Нохч-ГIалгIайчено бахийта викалаш а бар доккха де йиш йолаш, шоай къахьегама даькъа цунна юкъедахьарел. ТIаккха из даькъа эIамига а дацар, хIана аьлча хьалхара СибарегIа ена Нохч-ГIалгIайчен экспедице (дукхалга дийлача цупах хургьяр мехкдаьттех гази доаха управлени) хьалхарчаца дIайолайир шера бIаь эзар метр бурув тохара тIехьара социалистически яхь. Балха опыти говзали сагагара хьаьца дезаш бацар вай мехкахой, уж дика Iемабар хадонаш ле, кадрашцара гIулаих шийн боарам тIа эттадар. Халонех кхерабенна цIаудараш а бацар, цудухьа гIулакхаш денгара ди массаза доал тоалуш доагIар. Из бахьан долаш толамашка хьежа а дукха ха эшазар. БIаь эзар метр бурув тохара план шу йистедалале шиъ бутт хьалха кхоачашйир вай мехкахоше. Из дар соахка, 1983 шера, хIаьта цу хана деза бурув тохара графикал дуккха хьалхабувлаш хьабоагIа уж.

Тахан КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума решенеш вахаре кхоачаш а еш Нохч-ГIалгIайчено яхийтача экспедицерча къахьегамхоша планови декхараш кхоачаши тIехкхоачаши дувзаза къахьегама совгIат кийчдеш бе СССР Лаьхкьарча Совете 4 марта хургдолча хоржамашта.

Балхара шоай мукъа йа а пайда эцаш дIаяхьа хов вай мехкахошта. Цар доалахьа я дика библиотека, телевизор, радиоприемник. ХIаьта дика кинашка деша а, ашарашка ладувгIа а, кхьметтел стихаш язъе а ха морайоагIа царна. Масала, стихаш язъеш ва керттера инженер Байсаров Iаьла. Доккха гIо даьд царна А. П. Чехова цIерагIча Нохч-ГIалгIай республиканска библиотека болхлоша экспедицена мел эшача технически а художествени а литератураца Iалашбеш. Духхьал ер цу доалуш цар Уренгое дахьайтар бIаь совгIа книжка. «ЗIамига чеховка» аьле бегаштагIа цIи йоакх вай мехкахоша шоай библиотекаx.

Лоацца аьлча, вIаши барт болаш, хIара денна къахьегама толамаш соадохаш къахьегаш бе Нохч-ГIалгIайчера баьхна бурувдеттараш Тюменски лаьтта.

А. КУИМОВ.

Болхлочох дола дош

ГIулакх вIаштIехьдаьккхача

«Грознефть» объединенена чуйоагIача ремонтно-гIишлон управлене, шоай низаца балхаш дара план 100,8 процента генподряда 112 проценти хилар ма аьр бетта.

— Уж толамаш доалача юкъе даькъа лоацаш 9 комплексни бригада я тха, — яхаш дувц управлене начальника Будилов Борис Петровича.— царех цхьаннa а яц во хьо кхамаш хулаш, баккъа кхоачашдеш долча балхий дикал дакъа хиларпек къахьегам лерттIа вIаштIехьбаккха зарцен белгалъяьна я Гантамирова Аймане кулгалду отделочнин комплексни бригада...

Балха ди дIадоладенна цхьа ах сахьат даьнна ха яр со Аймане болх беча участке кхаьчача хана. Старогрозненски бурув тохара балхий управлениена лаьрхIа хьалъеьча бытови корпуса. оцалочча балхаш деш яр бригада. Балха ди дIадоладенна дуккха ха епе а бригадерча хIара саго дика моттиг дIалоацаш штукатурка яь шен гойтар сона Аймане йоIо Шеймас.

— Мима маршал хьа ца баьхаш хIана говфу хар дукъа хIаьиза телефон тоха яхай, укх сахьато хьаькхачирга хьена, — аьлар цо.

Дукха говзар Аймани а. Сона бIаргаяйра хьатаро бо бола, юкъерча ханара кхалсаг. Ше мел оалаш дола дош цхьа шийн тайпара безаме оалар цо. Гантамировайтара хайра сона цун цхьаьнха йоI Айзан а цаьна бригаде къахьегаш йолга. Дукха ха яц Айзан укхаза болх беш йола, хIанз а деррига дика вIаштIехьдалац цун, цхьабаьнда, хIама хара тIаккхашы ца хоер моллагIча бригадерча сагата дIаэтта хьа ца хеташ я.

Со-м ер мукъагIа итт класс яьккхача цхьаннаха дIахо а деша гIоргья мотташ яр, — яхаш дувц Аймане Айзанах, — баьнда, укхо а Шеймас санна къахьегамна дIаболабьбь шийн вахара никъ.

— Тха участие Гантамироагiар бIарчча династи я къахьегаш,—йоах прораба А. Солоухина, — дукха ха йоацаш эскарера цIаьена Аймане воI Мурад а ва тха участке Е. Кривенкова кулгалдеча наменщикий бригаде болх беш. Шиъ балхах дика кхеташ, говза специалист ше волга хьагойтад Мураде хIанзле.

Белгалдаккха дезаш да Гантамирова Аймане шин йоI укх шера Грознерча гIишлон училище деша отта кийчлуш йолга. ХIана сайрйине балхара цIабаьхкача экзаменашта кийчлуш бе уж. ХIаьта Мурад Грозненски мехкдаьтта институте гIишлон факультете деша ваха лаьрхIа ва болх беш а.

Цхьан цIагIара ялх дезалхо ва гIишлонхочун говзал кара а ерзаь хьаьнала къахьеташ. Бац моллагIа балха професси хилча бе хеташ, цар дулхьала цIийхи еннай гIишлонхочун професси, цар дегаша къоабалъь карaлаьцай из.

ЗIамига болча хана дена къахьегам дукхабеза Iомабаьб шоай дезал Гантамирова Айманек цун мара Султанен. ХIаьти из бахьан долаш даьнна бернат дониха долга, вайна гуш да. Шоай тIехье бахьан цIийбела безам бац тахан Айманни Султани.

— Машта кийсденнад Аймаши шун цIагIара яь саг цхьан объекте, цхьан организаце болх беш хилар? — хаьттар аз Гантамировайга.

— Аьсн Султанен дукха шераш хьайха херкаяр гIишлонхочун професси. ХIаьта тхогара тха берашка а дIабаьнна хургба-их из безам, — аьле елалу Аймани, — цхьабаьнда, из е вож балха говзал харжи еш оаш аьнна цIаккха хьалхадалькхадац оаха тхоай берашта, моллагIа йола говзал лоархIам болаш дикен я из хержачун дего къоабалъеш яле. Цудухьа оаха ковнъарло лаьар Айманек, Шеймаси, Мурадек тха наькъагIа гIоргба аьлча, цхьабаьнда, хIарапеца къаьст-къаьста а, вIаши цхьана болаш а цар херка къахьегама никъ аттагIарех йоацилгем. Цу наькъ тIа дукха халонаш нийслургйолгел дIа-м хайтар. Халонех къахка тIехьашка шоаш баргбоацилга кхьине а хIанзле хьа а гойтад.

Гантамирова Аймане бригада вуриитта сагах латташ я. ВIаши дагара хоаш, шоайла гIо деш, цхьаьнха саг тIехье ца вусаш, дисциплина дика йолаш хьайоагIа коллектив.

А. ШОЯХАЛОВ.

ХЬИНАР ДОЛА БОЛХЛО

Хьайбаш лелададарца дувзадена балхаш ше ду шоэтта шу совгIа ха я аьлар, цу хьаькъехьа аз шийга хаттар дича, Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза № 3 йолча шурий-товарни ферма скотника Инаев Халида. ХIаьта шийн балха моттиг а ца хувцаш духхьал цу цхьан ферме по хьаьнала къахьега тхьаь ях цу да.

Пенсионер а волаш дика воккхалгахьа леста саг ва Халид. Вале а болх ца бича Iелуш вац.

— Могашал дика я са. Болх ца беш цIагIа Iохайна воагIалац со. Са маргIата доал укхаза хьа а вена хьайбашта гIулакх де дIаеттача, — йоах Халида.

Ше санна къахьегара тIера болаш хьахкхебаьб Инаева шийн дезал а. ВоккхагIвола воI Ростовера юридически институт чакхьалхкхачул тIехьагIа болх беш ва Волгоградски областе. ШоллагIвар итт класс чакх а яьнкка шоай совхозе шофер ва, хIаьта йоI — шоай районерча «Орджоникидзевский» совхозе баьцадараши соми кхебеш я.

—Цхьаккха тайпара бехк а ца боаккхийташ, массе хана шийн декхараш толаме кхоачандеш хьавоагIа Халид — йоах ферма бригадира Дикбралов Махьмада.

Иштта хьаьнала кхьа а хьегаш, мехка Кхачан программа кхоачашъеча шийн низ дIа ма кхоачча даькъа а лоацаш хьавоагIа Инаев Халид.

А. ЗАЙНУТДИНОВ.

ДОЗАНАЛ ДЕХЬАРА

ФРАНЦИ. «Фашизм чакхьяргьац!» — иштa лозунг а долаш дуккха эзараш болча нахьа протеста демонстраци хилар город Леоне цигагульенна кинача фашистанха йолча элементашта духьала. Демонстрацена юкъе даькъа лаьцар боккхийча французски политически общественни деятелаша, дуней шоллагIча тIема ветерана, Сопротивлене болама доакъашхоша, мигрхоша.

СУРТА ТIА: манифестаци йолча хана.

ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

КЕРТТЕРА ДЕ ЛЕРХIАР — МАШАР ЛОАТТАВАР

Дерригача дуней политически гIозараша хIана а чIогIа теркам тIабахийта анализ ю Москве хиначa КПСС ЦК аргIан йоацача Пленума итогий а цига КПСС ЦК Генеральни секретара К. У. Черненкоси кхьача советски кулгалхошеа даьча къамаьлий а. Цу дешашта теркам тIабахийтар дика кхетадеш да; прогрессивни общественноста, Малхбузерча дукххача дика уйлаш йолча политически деятелаша, демократически непайполоко духхьал Советски Союза дувз США-са НАТО гIоаларча цар партнерашеи леладу гIулакхаш бахьан долаш ирденнача хIанзарча чоалханеча дунен халкъашта юкъерча хьале лдерин тIема кхерам дIабаккхара шоаш догдоахаш мел дараш. Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац советски коммунистий форумах йолча дуней халкъашта юкъерча откликашка СССР ленински машара наькъагIа вIахо а яха лерхIаш я аьнна цIаькха а чIогIа дIахкайкадаьр раьза хинна тIайяца хилар хьахьокхилга.

Малхбузехьарча дуккхача обозревателаша белгалдох, тIехьарча итташ шеращке СССР-о дIакхайкаь ерригa машара предложенеши инициативаши юха а кхохкам кIаьдбара политикага доалара гIо деш хила тарлуш йолча диалога кIийле йолаш юсаш хилар. Цу хана цар теркам тIабохийт Пленуме белгалдаьча нийсхон цхьатарра кхерамзлеч хиларга, шинна а оагIон законни хьашташ вIаши теркаме а эцаш паI шоллагIчун чурча гIулакхашта юкъе ца гIертарга хьежжа хьадда барт барга кхача Советски Союз кийча хилар. «СССР, — язду «Нью-Йорк таймс» яхача газето, — дунен халкъашта юкъера кхохнам кIаьдбара практически гIулакхашца гIо де кийча йолча ерригача пачхьалкхенашца биззача боараме цхьана гIулакхаш леладеш хургья. Советски Союза эшаш тIема кийчон совле, шийн лоIам кхьбарашта хьалхабаца лерхIаш яц из, цхьабаьнда, тIема кийчо шинна а оагIон цхьатарра хилар ма доладайтаргдац». Советски Союза позици чIогIа а цуца цхьана конструктивни а хилар белгалдох «Вархайт» яхача малхбузенберлински газето а. Цо язду: «Кхерам IIатувсарах СССР кхерам ло таргдац. Цун оборона чIогIа я, хIаьта советски наьха къахьегамца хьа мел даьр, нагахьа санна эшаш хуле, юхаьде цо торо а хулийтаргья. Цунца цхьана Москвас балъдаьд цIенача паькъаца, нийсхоин цхьатарарча кхерамазлеи ларда тIа латта переговораш е ше кийча хилар».

КПСС ЦК аргIан йоаца Пленум хинай Малхбузен «машар безара» хьаькъехьара миф хьае гIерташ общественноста хетачоа обработка яра йола керда демагогически кампани США ахкиинстраге йоаржаьча хьалацкa. Пленуме дIахкайкаьча хоалам боллаш а къаьтта а йолча заявленеца гIо ду кхьметтех кIезиг-дукха а объективни болча Малхбузерча наблюдателашта шинна оагIон боккъонца йола тIемен машарен деша хьаькъехьара позицеш кхетае. «Астрологи хила везаш хIама дац Москваш политически никъ малагIча оагIорахьа лостабь хургба хьалххехьа а кхетадара, — белгалдоах «Уизере пайт» яхача малхбузенгермански газето — К. У. Черненко къамаьл Iодеша мара дезац, СССР керттера дарел да лерхIар машар лоаттабела хилар хьетаде. Цу де лерхIачоа тIаккхуший лерраргIа из чанхданкха гIерташи хилар бахьан долаш шийгахьа совле а йолаш советски политика белгала я президента Рейгана голаш етташ болча наькъал».

ПРЕЗИДЕНТСКИ ХОРЖАМАШТА КИЙЧО Е БОЛАБЕННАБ

Айова яхача юртбоахама штатерча активистий собраненца дIайолвеннай США, традици а хинна дIаэтта ма хиллара, аргIанара «президентски гонкаш». ДIайолаеннай демократически республиканский партей аьхия Сан-Франциско Далласеи хургйолча къамий съездашка бахийта делегаташ хьакъоастабара йола йIаьха процесс. Цу съездашка оттаберга йоккхача капитала цу партешкара президентеи вице-президенте посташка бахийтара бола официальни кандидаташ.

Республиканций дош хьалхагIе а къоастадь даьннад. ХIанзарча президента Р. Рейгана духьала вала цу партера саг норавалац, чура а арахьара а политика цо йохаяьяле а. Демократех аьлча, царгара шоай кандидатураш президента посте оттаеш бархI саг ва. Уж ба вице - президент хинна У. Мондейл, сенатораш А. Крастон, Дж. Гленн, Г. Харт, Э. Холлинг, Флорида губернатор хиначa Р. Эскью, сенатор хинна Дж. Макговерн, негритянски болама лидерех цаI Дж. Джексон. Уж берригаш а Р. Рейгана чурчен арахьарчен политикана критика еш ба, «Вашингтон пост» яхача газета дешаца аьлча «мехка ши бIарг а бувшабаь доал деш волча» Р. Рейгана политикана. Царех хIаране бакъду, кхьвар а йоацаш духхьал ше мара рейгановски политико кхы кIахо баха моттиг йоацаш бита мохк кIалхарбоаккхаргбоацаш хилар. Демократашкара цхьабола претенденташ, хIанзарча администрацена мехкара нах раьза боацаш хиларах пайда эца а гIерташ, хьакъхьалегIа йолча политикана, геэзаш Iоаделга социальни, СССР-цара гIулакхаш тоадара тIехьа ба. Цхьабакъ да хьадда йола хоржамий программа хIана а йолаш ши демократически парти.

Хургйолча демократий съезда вененешта воадейста ярах хьакъехьа аьлча Айове хинар лоадаме лоархIам болаш хIама дац. Цу штатагара Сан-Франциско хургйолча форума юкъе дехьа лоацаргдолча 3933 делегатах 58 делегат мара хоржаргдац. Соперникашта геттара боккхагIа лоархIам болаш хилар хьалхарча этапе а лидерашка бовла гIертараш хилар, хIаьта эггара хьалха йоккхача капиталага ахчанца гIо дайтаргдолаш дош даккхар а. Ховш ма дий, из ца хилча американски «демократе» хьалашка хоржамий кампани хила йиш йоацилга. Цхьа бахьан доацаш дац Айове демократашта юкъе лидер а хинна Мондейл дIаоттар, цу штате цунна тIехьа 49 процент харжархой а болаш. Хоржамашта хьалхарча цун фонде гулдаьд 9 миллион доллар, цун конкуренташ дукха а дукхагIа. Айовере гIулакхаш чакхдаьначул тIехьагIа Мондейла назначенни хоржамий кампании дIаялхара кхы а хIама хьатIаярга сатувсаш ба, хIаьта аьттув ца боалаш биса претенденташ, Айове хинна човнаш ерзаеш бараш, эггара чIогIагIа кхераш ба хоржамашта хьалхара къовсам дIаболалуше а долларош интьекцеш а йоацаш шоаш бисар.

НИКАРАГУА: ХАЛКЪ ВIУВЕННА ДА

Никарагуа Къаман воарождение правительства кулгалдеча Совето решени, яьй 1984 шера 4 ноябре республика президенти вице-президенти, хIаьта иштта Къаман Ассамблейи хоржаргйола массане юкъара хоржамаш де аьнна.

ЧIогIа белгала хIама да юкъара хоржамаш дара хьакъехьара правительства декрет хьакхайнаь ди 1934 шера феврале империализма агенташа къиза йийна Никарагуа къаман турпал Аугусто Сесара Сандино дагавоалара хетаь дукхача наьха митинг никарагуански столице хиначa денца нийсдалар. Сандино ма вий моттигерчеи кхьча мехкашарчеи угнетателий Iотъяма никарагуанцаш кIалхара бахара къовсама керте лаьттар, хIаьта цо кулгалдеш хиннача повстанчески эскаро континенте эггара хьалха эшаь хинай американски экспедиционни корпус, мехкара арaяла езача а кхоачеш. «ПаргIатача наьха инарала» а цун соратникий а денала гIулакхо никарагуанций воахалий дегаш ураувттадаьд Самоса диктатурина духьаларча къовсаме 1961 шера вIашагIъеллача Къам мукъалкхара Сандинистски фронта хьалхлена цу мехкарча халкъо 1979 шера тIера Iоккхасар американски монополешта оттавачa Самоса къизе дукъ.

Цу сахьате республика доладелар дуккхача наха хьаштдолаш дола кIоарга социально-экономически хувцамаш. Толаме дIадоаккхаш латт дешанза хилари хьабе болх боацаш хилари, чакхьоакхаш я аграрни реформа, къахьегамхой хьинаре дакъа лоацаш бе пачхьалкхен гIулакхашта доал деча.

Никарагуана духьала хьовбанза бола тIом боаржабаьча США империализмо цасоцийташ агрессивни акцеш лелаеча хьалашка нерда вахар хьалдеш доал никарагуански халкъ. Вашингтоно кхоабам йолча сомосовски бандаша Гондураса территоре тIара мехка довзоний йистепнархча районашта чу а хьедхаш зуламаш ду, ахархой, пограничникаш, халкъа Iаьдала активисташ бовбу, цIенош доагаду, дIайийна хIамаш хIалакью. Гондурассин авиаце пхьа санна дукхаза а бомбаш чуйийттай никарагуански городашкаи юрташтен. Из зуламе тIом бахьан долаш республика къаман экономикана Iалъмаге доккха материальни зе даьд.

Цхьабаькъда, Никарагуа революци дIахойоаш я, цуна боккъонца дола тешал да массане юкъара хоржамаш де лаьрхIа, правительства ль решени. Цу гIулакхо кIалхара кIийле толхаю Къам мукъалаккхара Сандинистски фронтах доацар дувцарий, цун кулгалхошта «тоталитаризм» лелаю, «наха паргIато лацъяьш пунна беха бе гIертарий. Вашингтонски «демократи гульераш» доккха са довхаш дагалувцаш ба дIахьа ханаш, Никарагуана США-с доал дац ханаш. Кхетаде лац царна, безам бац цар, сел хабарча къовсаме шоашта паргIато яьнха дола никарагуански халкъ са цу мел доаллача хана шоай даьхен революцена паргIамьна лораде кийча долга.

Мехка хургдола эггара хьалхара паргIата а демократически а хоржамаш 1979 шера июле дIадоладаьча прогрессиви хувцамий процесс дIахо чIогIъяра новкъостал деш хурга.

В. ЧУНСКИЙ,
В. ЧЕРНЫШЕВ,
О. КОЛЕСНИКОВ.
(ТАСС).

КЕРДА ПРОДУКЦИ

Предприяте коллективо белха юкъе кхувлача кердадарий хьакъехьа дувцаш, — йоах «Электроприбор» заводa керттерча инженера И. Ляхова — белгалдаьнха деза керда продукци арахецар оаха каст-каста кардеробдеш хилар. ЦаI арахеца йолаешше а шоллагIьар арахеца кийчъеш хул тхо.

Из иштта да а да. ЦхьатаррагIа хIана йолаяц аьнна арахеца йолаю укхаза масселa тайпара керда продукци. Масала, хIанз арахеца доладаьд заводашка тайпара дешархошта лаьрхIа дола ручкаш, хIаьта Кхачан программа кхоачашъяра шийн дакъа юкъе а ьлош предприяте арахеца йолаьй итта шоатткъеа итт фуъ чухоаш йола инкубатор.

Караерзаеш а арахеца кийчъеш а я хIанз микрофильмашта тIара сурташ хьатIадоахаш хургйола аппарат а.

С. АРЧАКОВ.

БIАЬСТАННА – КИЙЧО

ДIаде фу дац

Чакхбоалаш латт февраль — Iан тIехьара бутт. Дика ха эттача шерашна цу бетта а дIабе болабу кен. Март бетта хIаьта а дIадоладу боахамашка дукхагIола гота балхаш. Гучча тайпара, дукха ха йисаяц тIехьадала йиш йоаца кхашкара бIаьстан балхаш дIадоладала.

БIаьсти дIаювча культураша йоккха моттиг дIалоац МагIалбикерча совхозашка. Укх шера боахамашка алхха хьажкIаш дIае лерхI веркI эзар совгIа гектара тIа, царех йиъ эзар гектар иадтайна лаьрхIа а йолаш, 2630 гектар хулача кхаша дIае лерхI технически культураш, царех 2430 гектара тIа генараш а доахаш. Силоса йола хьажкIаш а тIехьа доахьарийна дIае лерхI ворхIе ахи эзар гергга гектара тIа тайп - тайпара культураш. Царна юкъе я аьла лаьрхIа 1057 гектар а. Бахьдаараш, ялатийнен доакъарен лаьрхIа кхыйола культураш а я бIаьсти дIае езаш.

Готана кийчлуча эггара лоархIаметтIа йолча оагIонех цаI я дIадув фу Iалашдега, лакхача тIадалара боарамга дIахкоачадеш из цIеидела кийделга. — Из гIулакх хьалха а санна чIоагIа эсала леладу МагIалбикерча совхозашка.

Районерча боахамех вокха шинне — «Кавказ» СССР Конституце цIерагIчен совхозашa мара кхоачангьаьц фу Iалашдара план. ТIадалара боарамга диллача кхоалагIа класс йолаш мара дац укхазара фу а, хIаьта «Кавказ» совхозе чутессачох кхоалагIа даькъа мара дац из класс йолаш а. Цу боахаме ханнахьа цIен ца деши доаьа ца деша дийна толхадаьд 480 центнер кевен лоалахарча совхозашта а хургдолаш чутесса хинна 200 центнер генарийн фу.

Из бахьан долаш къаьстта во латт районе генарий фуъе гIулакх хIанз бIаьсте яна гаргагIертача хана. Укх шера из культура дIаера планагIа 550 центнер эшача, долаш доле генарий фу пох ах мара дац. Из а «Малгобекский» совхозера 50 центнер дIальча кхелисар дIаде йиш йолаш тIадалара боарам лоха болаш да.

Къаьстта во да бIаьсти дIаюча культураий фу Iалашдара гIулакх «Малгобекский», ГI. Ахриева цIерагIча, «Ачалуки» яхача, М. Горьке цIерагIча совхозашка. Эшачох пхелагIа - дьалагIа даькъа мара фу Iалашдьдаи цу боахамашка. ДIаде эшачох ах мара бIаьсти дIаючча культурай фу дац вокх массеа йисача совхозашка а.

Ерригача районе лаьрхIача бIаьстие культураш дIаера (хьажкIаш йоацаш) эшачох 53 процент мара фу дац МагIалбикерча боахамашка. Вешта аьлча, 7010 центнер фу эшача тахан долаш дар 3719 центнер мара дац. Цах а цхьоалагIен лоалагIен класс йолаш дола фу 682 центнер мара дац. КхоалагIа класс йолаш да 1272 центнер фу. Из а гIулакх кIалдисача мара дIаде бовхо луш дац. ХIанзи дош хьехача ах гаргга дола фу дIае йиш йоацаш да.

Укх шера вена фу районерча боахамашка долаш дар. ЦIен а бах фуна лаьрхIа вен дIоттабаьчуз тIехьагIа из ялатий плана лаьрхIа дIабелар боахамашка. БIаьсти дIабе муха боацаш а йисай совхозаш.

Боахамашка фуна лаьрхIа дIаоттадь я 1024 центнер горох. Цох дукхагIьар тIадалара боарам лоха болаш я, гороха зерновка толхаьй.

Иштта хьалашка дукха сагота боацаш багIа совхозай директораши керттера агрономаши. Царна хов бIаьстан культураш дIа ца юаш шоаш бутаргбоацилга, эсалалоша, пачхьалкхено шоашта дIаде фу хургдола.

Ха дезаш да цхьа хIама. Эггара лакхагIа класс йолаш хилча а арахьара гIадеда фу дIадийнача кIашка хьалхарча шера хьувкъам лакха ца хуга. ШоллагIчен кхоалагIчен шерашка мара хилац лерттIа лакха хьувкъам.

Тем лаа районерча агропромышленни объединенеш дIахойоадача хана совхозашка дIаде фу Iалашдара гIулакх хила доаттIача тайпара дIаоттадара эшар дергдарех.

Н. ПРИТЬМОВА,
Малгобекски районерча пачхьалкхен фуна семенне начальника.

КПСС ЦК ПРОЕКТ ЮВЦАШ

СОВХОЗЕН ШКОЛАН ДОТТАГӀАЛ

Тха совхоза коллективо тӀехиккхачашъяй дӀадахача шера а пятилетка хьалхарча кхаь шера а планаш. ХӀаъо торо я тха коллективан цхьайтталагӀча пятилетке пачхьалкхенга бьцадараш дохнара план диъ шера кхоачашъе.

Совхоза кулгалхой а партийни организаци а дика кхетадеш я, боахамо толам баккхари хӀьата маьтта цун толам ца балари хӀара болхлочо а ерригача коллективо а къахьегарах тийша хилар. Цудухьа къаьстта терким тӀабохийт оаха кадрови проблемана.

Тхона дика хов, совхоза къахьегамхой отряда мутӀаращта юкъе шер-шера чуаха беварам школа йистейоаккхаш бола моттигерча кагирхоех бола болхлой болга. Амма дӀамигача сага юртбоахама производстве чуда а цигга къахьега а безам хилийтара, школа яьккха воаллашехьа белх булуьбалаш на хилийтара совбаккха беза цӀӀк латтанлара бизам, Ӏомаве веза кхий тӀа, ферме болх бе, бевабалийта беза аттаболна а наха чӀоагӀа вашаш бола а лаьтта леладерий къахьегам.

Дешархой производственни бригада хьаяра дош къовстадеш оаха дӀенхаштта Ӏомайир Урус - Мартановски а кхьйча а районий школай дешархой къахьега Ӏомабара опыт.

Бригада хьалхьа хьалхарча денношкехьа (1981 ш.) лаьрхӀар раха цунах гӀонна бола болхлой низ а ца лерхӀаш, совхоза кхьыраш санна йола подразделени лархӀа, цунах йир № 18 йола бригада. Бригада членех совхова директора приказ а дина совхоза болхлой бир. Цу ханна оттайир балха норманин хьийгача кьях мах тера порядони, дешархой производственни объединенеш 7 — 9 классай дешархоех латташ хилар теряца а деш.

ХӀана 112 дешархо чувоагӀача бригадана дикка лелае дӀаеннай 10 гектар йола лаьттан участок. Совхозо хьальяй кхай тӀа бераштa лаьргӀа стан, къестадеш да царна кхача лоаттабара дешаш. Бригадана енцай хилакха ягӀвоаца юртбоахама техника; цунна хьошабаьб юрта боахама специалисташ. Ше лелаеча 10 гектарах 2 гектара тӀа нарсаш юв бригада, кхаьнне тӀа — помидораш, пхенне тӀа — кабачки.

Берий энтузиазмах, уж болх шоашта ма мотта дикагӀа бе гӀерташ хиларах хьахиннар дика да: 1982 шера планагӀа даьрхӀар 145 центнер хиннача бераша хӀара гектара тӀара чуера 176 центнер нарсаш.

ЧакхдаьннaЧа 1983 шера помидораш нарсвши кхеяра план кхоачашйир дешархой производственни бригада, хӀьата кабачкеш — тӀехкхоачашйир. План 39.6 эзар сом хиннача дешархоша чуена юртбоахама продукци 44.4 эзар соме мaьха яр.

7 класса дешархочунга Говдаева ПаьтӀаматага кхачад духхьал прeжни хьийгача къях беннача мaьха тӀатеха ахчен — 290 сом, хӀьата каникулаш хиннача хана дерргаго цо кийцар — 615 сом. 9 классе деша ягӀача Бибулатова Лувхас кийцад премиальни алапена тӀатеха ахчен 310 сом, хӀьата каникулаш хиннача хана цо йийца дерригa ахча 682 сом да.

Дешархой юкъера алапеш деотикъе кт? сомагара бӀахьтсаь сомага кхоачаш да.

Юрта боахама балхаш чакхдаьннaчул тӀехьагӀа хадаш совхоза школапара, дешархой коллективацара буьсам. ВӀарчача шера цихлах бу бригада болх. Бригаде болх бе хьожабьча специалистана юрта боахама экономиках, дӀадув фу леладарахи лоаттадарахи, бьцадаарий культураш лелаяра агротехникех, культураш дӀаера техникех, кхыча теметх йола лекцеш ещ. Цу тайпара, биологе хьехархоша барта а болаш гӀо ду дешархошта практически знанеш кӀоаргъе а шерье а.

Совхозо шийна дӀатӀанийнад заккерча классай дешархой трактор лекха Ӏомабара деша йоакхо елга, лаьрххӀа йола дешара кабинет кийчъелга.

Совхоза болхлой, деша дагӀаш бераш дараш а дотпараш а каст-каста кул школе. Уж ух школа цӀейш деллача, линейкаш еча, дийна ноанойн собранешка къамьлаш ду.

Шоай аргӀана хьехархой дешархой производственни бригада членаши совхоза кхьаеча собранешка хьех, хӀьата цига царех диканагӀа болх баьрашта производстве хьалхлаттарашта нийса Сийлен грамоташ, совгӀаташ ло.

1982 шера совхоза шефство лелаеча № 2 йолча школа 9 класса дешархочо Зелимханов Адлана къонача лаьтта оахарий республиканский яхье хьалхара моттиг яккхарахи 9 класса дешаш йолча Успаева Раисас «Беларусь» яхача трактор тӀа шоллагӀа моттиг яккхарахи тхоай совхозин механизаторашка - хьеханхошка а дакъа кховчаш дола хӀама лерхӀ оаха.

ГӀойтӀарча № 2 йолча юкъерча школа дешархой производственни бригада кхаь шера баьча балха итогаш ещ, вай ала йиш я, школак шийх совхоза подразделеки санне, хӀана хиннай аьнна: хӀара шера керда цу хьахилар деладеш, шийг торонашка а хьаяе, 500 сом хьожаду школана, аьнни Каспийски форда йисте, исторически моттигашка экскурсе ухийт дешархой, совхоза чотагӀа ремонт яьй, школа отопительни системана доагор кхалхьа транспорт лу.

ДӀадода ахча дукха да, амма из декъа дош даь: 1981 шера школа йистеяьйха 16 саг висар совхозе механизатораш, бьцадараш леладераш, шофераш болаш болх бе, 1982 шера — 19, сахна 1983 шера — 27 саг. Цул совгӀа, школа йистеяьйха Эскиев Ширвани Хачукаев Мохьмад Горски юртбоахама институте деша бахийтаб совхозо, стипенди а телаш.

Тха санна школашна буцам болаш дукха колхозаши совхозаши я мехка. Цудухьа сона бакъахьа хетар «Юкъарча дешарен профессиональни школана реформа яра керттера лостамаш» яхача КПСС ЦК проекта тӀа тӀатехача, совхозашна, колхозашка балхаш деш йола дешархой бригадаш цу боахамий кулгалхоша Ӏалашйойла цу гӀулакха царна эшаш мел йолча хикачен тӀехачен техникаца, боахамий специалисташа гӀо долча школана из техника дешархошта Ӏомаяраш массаза тоаль хилийтарах, аха дешаш.

Дувцилга а яц, хелонаши проблемаши йолаш я тха: гурахьей Ӏайн лерттӀа оарцагӀдовлац тхо къонача бьцадараш кхедерийн механизаторийн теоретически кийчо лакхъяра. Йоккхача школа 7—9 классай дешархоех латта 112 саг юкъе а волаш йола дешархой производственни бригада хьаярах чакхдалац беррига кхувшбоагӀа нах обществана пайдане болча юртбоахама къахьегана юкъеоар. Укхаза хӀанэ а дукха да педколлективо, тха совхоза кулгалхоша, общественни организацеша де дезараш.

Н. ДЕДАЕВ
Урус - Мартановски районна «Солнечный» совхозан директор.

Наурски линейни оарца цехе шийг дехкараш массаза а дизза кхоачашдеш йолча электромеханика В. Сулиной сий ду дукхаеша. Шийг балха тӀа из гӀалат лаьца цкъа дӀийдда йийзанц цун. Хьинаре къахьегаш цо дикха толамаш белгала а доаккхаш дукха сийлен грамоташ, хьал президиум тайпаш Валентина Дмитриевнаа.

СУРТА ТӀА: механик В. Сулина.
Дж. ТОХТАРОВА сурт.

Атеистически кхетам луш

МАССАВА А ОАРЦАГӀВАЛА

Тха школа хьехархоша Ӏалаьмате сабаре бу атеистически болх, дукхьал чугӀертац дешархоша къонота, шо динах ма теша, кхаш.

Школе химни биологии хьехача Ц. М. Полонкоевай кулгалца чакхйоах химически сайренаш — цига гойт бераштa Ӏилман карагӀдаьннераша бу пайда, дала кхеллад, кхаш динах тешараша мел дувцар сато Ӏилмахи техникахи пайда а кийбеш, хьадаь хилар. ХӀьата дешархошца а цар даьшца-ноанойца а беседаш ю атеистически темах.

Школе оаха каст-каста чакхдоах партен комсомолен, тӀема, къахьегама ветеранашца вӀашагӀкхетараш. Масала, тха доттагӀий а хинна дӀаэттаб ЭсмурзиевгӀар Аьхьмади Муьхьмади, ТочиевгӀар Ӏабдурахьман, Хьасан, Исроапел, кхыча кхыбераш. Цар дешархошта гӀо ду теканарча хозяга вай кхевчадеыр фуд ха.

Комсомола комитето арахоц «Юный атеист» яха стенгазета. Цу беррига балхах кхадоагӀар хьехилец школера бекъача, цигӀа дешархошта луш бола кхетам кьыча бесса боландаь.

Комсомоле баха ха йолаш болча 54 дешархочох 28 мара ВЛКСМ член вац, уж а дукхагӀдолча даькъе кӀаьнкаш ба. Из фуд! Даьлах дарга шо цига дезача, кхаш даьша-ноанойш бокъо ца пулга да.

Хьехархоша вай динах тешарий дезал. Мурдашца лелача Маржоев Уматгире цӀагӀара доаша ухача 6 дешархочоти доакха хиннача шин берахи цӀ комсомолец вац. Бокоев Мусай 12 дезалхо ва, царех 8 комсомоле беза ка йолаш бела а цӀ комсомолеш вац. ХӀьата из морг да Гербаков Уматгире, Эсмурзиев Хьусена дезалера сурт, а. Нагахьа санна цар ноаньарле ца йоа хӀамад из нийттаӀ

Лакхеяьа цӀи кьеккача а кхьбочча а дезалеша маьтта ноаньарле ю береш пионераллё дахийтара а. Хьехархоша галстукаш оха, кхаш шоаш цо дитача береша лига аха цӀагӀара кьа а ай, хьерчанна галстукаш дӀаохи школа йоахкача юкъа, хӀьата чуболхаш ноакъе кьа а яхе, юза кига йоххуж. Пионерий мутӀарашка гӀоргдец шо хнига фуд? Из-м шоашта пачхьалхено ди лебе бокъо еча а кхевнчам бовцаш, массаер шоай кхетам тӀа ванкза гӀертилга да.

Кхы а мӀргагӀа дар дӀадахача дешаре шера БегӀал-Хьажий мурдех болча ЭсмурзиевгӀар Хьусена, Ӏаза, Мальцада дахьр. Цар доша ца а ухийташ соцайер шоай кхо Ӏийлг. Школе хьехарo дар делла духьелара хӀама да, уж цига акийта бокъо лац, йоахар цар. Юрта Совет, горонo, прокуратура оарцагӀаьвчa маре йийгаш школа кхийтамзар. Вай гуш да, школе а йоацаш, рузкьа тӀадоагӀаш моттиг хилча дина культ лелераша кхалкех цига ухийтилга. Школе а кхыче дешара заседенешка а бакьдолвах кхетабеш, хьехьела знанеш царна луш хилар, шоаш дувцача хардцолчох уж кхетар кхераш соцабу уж цигӀа.

Ди лелаберашкара доккхе доал. Каст-каста вӀашагӀкхетару цар тоабаш, цхьан цӀагӀа а йоацаш, аргӀагӀа тайп-тайпара дезале. Шоаш деча царц хьехамашца дукха хӀама ца хоьр, Ӏилмах кхеташ хьедар шоашкахьа воакх. Шоаш мел дувцар кагагӀчарна кхоздида кхаш дувц.

Массеэи тоаба а Ачалкеа, масала, Кунта-Хьажий, БегӀал-Хьажий, Баматгире-Хьажий, кхыча кхыраш. Тамашийна да цаӀ: царех хӀарена шоаш лелабар мара нийса вац, йоаххӀьата коммунистически мораль цхьан тайпара ма йий. Цунах ха дезе къонаберашта шоай фу де деза а цар дувцар доаш доацига а.

Цхьанна а да дӀ хьай хьейбераш, берригаш хӀена бац, аьна маӀа нах ба. Сона цӀенна а хазадац кхалсага аьттув бохаш цар доаш оалаш. Масала, йоӀ йодерзьа — кхалсаг мало йий на, раьза яле а еда а на дӀевла оза цига, — аьле юкъебаал. Маро сесаг ют. Кхелсаг а на, цунна хӀама дагӀад, — оал.

ДӀадахача шера тха школа хьехархо Ӏ. Кузгоева низегӀа йодайир белгара чуйодаш. Юртара ди лелабеш боле боккхий нах шериӀата бокъонах кхелеца из доа дӀадекхе тоабелар. Бакъда, Ӏайнас кхилалзар, ца доагӀар даьраш суда хьелхашна оттабайтар.

Хьехаргда вай цхьанна — дукха ба юрта тайп-тайпарча лазарашта дарбаш деш, кхийнаш доктам бераш. Цига-дале, шоашта маьтта дина дарба де кхой шоашa йорешка хӀама ул ухӀ ШоалаагӀа-дала, даьла духьа дарба деш воача саго кхача хамӀ хумиӀ Лакхеяьа хьа бийнарий боазамашка цькхача хьа кале дац уж хьакана а заьрамe рузкьах бах. Тха школа дешарoго кхела лоза а чуьне цамоташ тоннаас! Бутаьба йоазов тӀадола хьачитилиц чукаха вай бага а уттадеш. дийнача цунна доаь воспитер а царна гӀулакх къоздемнад. Физикоп волча хьетахоча Полонкоева хала лоаттa а ваьхийта кхеал дӀяхьиг-ама, цахо пагӀийта хаьна хӀаьна чохьа сана шин хаьна вар лоаран да гӀо дац, кхаш шийна доаш хилича хьехамех.

Цу тайпара масалаш дукха дала а, тӀерввер маьтта дӀахийтто валац бакъдолчох. Цудухьа цхьа школа дукхалабе цо а Ӏам, юртара культура ЦӀа, юрта Совет, юрта доазон тӀадича предприятей, боахамий коллективаш оарцагӀбевла эза во дар, такемарча заманца, коммунистически моралца догӀаш доацар дӀадаккхаpa.

Къаьстта во болх бу тха юртарча культура ЦӀено, «Ачалукски хӀажа завода, СССР Конституце цӀерагӀа йоакхой совхоза партийни комсомольски организацена.

Тхоай даггара доагар дина церех цхьа саг школе кхуьча вӀашагӀкхетаре воаллаа магац гӀона. Дукхаза дехараш дина совхоза парторганизаце секретарега Цьядоев Даудага школаца буьзам лелабар дохаш. Цунах хулаш хӀама дац. ХӀара кхийттача а тӀехьа хургбац вьине хет сона уж шоай декхарал. Тха школерча дешархой дукхаза дайчоаной ба тхона берашта атеистически кхетам балара гӀо деш. Уж ба Полонкоев Заудин, Оздоев Магомет, Оздоев Аьхьмад, кхыча кхыбераш. Цар массехазза дийдад динах тешарашa дечa замах лаьца, газета оагӀончa тӀа а дувцаш. Къаьстта белгаладьяхад юртарча молла Плоеникоев Хьусена леладу харц гӀулакхаш.

Г. ХАМХОЕВ.
Юкъерча Ачалукски школе директор.

Дикадар хьаллаьцад

Халкъа тӀаьхьонама Грозненски городской комитета аргӀанарча заседане могадеш хьаллаьцад СССР 50 шу дизара цӀерагӀча Грозненски химически завода халкъа тӀаьхьожамхоша дӀадоладь дика гӀулакх. Укхаза хьархӀад 1984 шера планал совгӀа къахьегама оасараш лакхъяраш продукцега дӀадодар кӀезигдараш тӀаерзаль йола резерваш лахарга, халкъа рузкъан кхоь барген хьурмат даргеш хьажара ерригa коллектив оарцагӀъаккха, шу чакхваьча цу хьажара итогаш а ергӀолаш.

Грознерча халкъа тӀаьхьожама районии а производственни а коллективашта, группашта, постишта могадеш из дика гӀулакх шоай балха [illegible] хьинаре дакъа лаца а.

С. ТЕМИЕВ.

СПОРТ

КӀАЛТОХАРГАГӀА ЛАТАР

Город Аргуне гулбенар республика кагирхоех бола ший лоӀамагӀа кӀалтохаргагӀа латараш. Советски Эскарен ТӀема-Форда Флотен Денна хетальча Россовета «Урожай» ДСО хьалхе яккхара яхьашка венаир республика районашкара 120 спортсмен.

Кхаь дийнахьа хинна уж хьаш чакхъьннай, белгалбьннаб дикагӀбола борецаш. Царна юкъе ба: Урус-Мартанера В. Джабраилов, Д. Уцаев, Шалински районера А. Юсупов, М. Джантемиров, А. Бетамурзаев, Р. Асланов, Малгобекера А. Точиев, Назранера Э. Озиев, кхыча Ачхой-Мартанера, Грознера спортсменаш.

Укхаза дакъа лаьцача 20 сага елар цхьоалагӀа кагирхой спортивни разрядаш.

Къаьстта белгалдаккха безам ба укх тӀеххьарча хана Малгобена команда дегӀайоагӀаш'а низ болаш а йоагӀаш хилар. Цох доакха дакъа доал тренера С. Батырова.

Яхье толаш хиннарашта дехар мах бола совгӀаташи сийлен грамоташи.

Д. МУСАЕВ.

✦

ФИНАЛИСТАШ БЕЛГАЛБАЬННАБ

ТӀеххьарча йиъ туре хиннача къовсамашца белгалбаьхар шахматех йолча РСФСР финальни яхьашка дакъа лоацаргдараш. Шийг шийтталагӀча туре во ловзийзар грозненец Р. Яндарбиев, цо эшаву Оренбургера мастерала кандидат Н. Пургин шийг хьалхара очко а йоаккхаш. Ставропольски ирвера М. Уманский толаш хул Ростоверча А. Петрушинал. ВӀалтта кхоалагӀа яйдар Петрушин. ХӀьата цул мехкахо Е. Шевелевич дикагӀа лайзар, цудухьа Волгоградерча В. Штыренковал хот а хьалар. Къаьстта а говзане ловзара теркам тӀаозаш дар Ю. Шабановец (Ярославль) Р. Гусейновен (Дагестан) вӀашагӀкхетар. Цу къовсамо котало яьккхар Шабанова.

КхойттаагӀча туре Р. Яндарбиев юха а эш, из Ю. Шабанова вӀашитта шоллагӀа котало яр, хӀьата Р. Гусейнов [illegible] лагӀа ца ловзар С. Жуковицке. Дика хьавоагӀаш, дайн а хьалхарча мутӀарашка латташ вар А. Островский (Ростов), бакъда В. Штыренкова хинна ловзар цун аьттув болаш хиланзар.

ЦхьайтталагӀча туре котало яьккхар В. Дорошкевича, В. Петрушина, цар 9 очко хилар. ТӀехьадаьа ловзараш чакхдаьча белгалбаьлар финальни яхьашка дакъа лаца бокъо яккхара тӀехьа къовсалургбараш. Уж бар В. Дорошкевич, А. Петрушин, А. Островский (8,5 очко), Ю. Шабанов, В. Штыренков (8 очко).

Сиха а цхьаннах кот ца воалаш а чакхдаьккхар тӀеххьарча — цхьайтталагӀча турера шоай ловзар А. Петрушина, В. Дорошкевича, шинне а 9,5 очко хилар. Цхьаккха хотваланзар А. Островскенех (9 очко) Ю. Яковчиан юкъерча къовсаме, В. Штыренков котвоал Ю. Шабановгара, цун 9 очко хул.

Яхье хьалхара кхо моттиг яьккхар: В. Дорошкевича — хьалхаръяр, шоллагӀа — А. Петрушина, кхоалагӀа — В. Штыренкова.

М. РИКМАН,
турнира верттера судья.

✦

ГИМНАСТИКАН ТУРНИР

Нохч - ГӀалгӀай пединститута спортивни зале хилар СССР Лакхехьарча Советe хоржамаш дара накъадахара хетаьль гимнастиках йола турнир. Цунна юкъе дакъа лаьцар Бакурча, Ростоверча, Грознерча гимнастиканa. Вай мехкахой команда латтар «Урожай» ДСО «Шовда» яхача берийн кхувшбоагӀарийн спортивни школа гимнастах.

Дукхача наьха хьажа торо хилар командни хьалхе яккхара тӀехьа баьрнача къовсамга. Яхьай хьалхара ди чакхдаьлча толаш яр кагирхой гульярча мехка гимнастиках йолча команда шин член юкъе хинна бакински команда. Бакъда, шоллагӀча дийнахьа грозненцаш хьалхабовл хьальел, вай команда хьалхара моттиг а йоаикх цу турнира.

Къаьст - къаьстача гимнастикашта юкъе лаьржача яхье толаш хилар Бакура спортсменка Я. Тильман — из мехка гульхьча командана юкъейоагӀар. ШоллагӀа моттиг яьккхар Грознерча № 41 йолча юкъерча школа дешархочо И. Медведевас, кхоалагӀа моттиг а бакински гимнастка Ю. Вагировас яьккхар. Ростоверчен Бакурчен командашта совгӀаташ дир Нохч-ГӀалгӀай респотребсоюза, «Родина» совхоза, «Урожай» яхача ДСО Ленински райсовета.

Турнире енаар «Урожай» ДСО Центральни Совета художественни гимнастина йоккхагӀйола тренер С. Крепак, цо белгалдаьккхар яхьаш дика кийчо яь чакхъяхар, Грознерча гимнасткa Медведева Илонас, Стефанишина Иннас шийг дог гӀоадаьккха хилар.

Цхьаькха да тӀатоха дезаш, «Турнира мисс» яха приз а Грознерча гимнасткас Н. Лукьяненкос яьккха хилар.

Д. МУСАЕВ,
«Урожай» ДСО «Шовда» яхача ДЮСШ завуч.

✦

ВАЙ МЕХКАХОЙ ТОЛАМ

Город Минске хилар кагирхоашта юкъерча шийг лоӀамагӀа кӀалтохаргах латара ЕррагӀсоюзан традиционни турнир. Берригача мехкара къона спортсменаш вӀашагӀкхийтта хиннаб Советски Союза Турпал Козей Марат дагалецара хетальча цу яхьашка. ХӀьата царех шиъ — Сунженски районера борецаш — Албаков Руслани Чагиев Весланий (тренер А. Белхароев).

Шоаш къовсабеначо спортсменел хот а воалаш, финальни яхьашка дакъа лаца бокъо йоаьккх шинне а. ХӀьата финале а шаккха а котвоал, Албаков Русланахи Чагиев Весланахи цу турнира чемпионаш хилар.

ДӀахо а кхыча дӀадаха низ хилба шун, къона борецаш!

А. САЛИЕВ.

Музея залашка

Карарча шера итт шу дуз тха музеен. Из дукха ха яц. Бакъда, цу юкъа музея цӀи дӀахезай районен республикен меттел, вайна хоадала ухача везарий республикашка а. Музее дукха гулденад боккха лоархӀам бола документаш, сурташ, экспонаташ.

Музее ухачарна юкъе дукхагӀбараш кагирхой ба. ГӀадвуташ да, вай даьша тӀемашка Даьхе лораеш гойта денал хьахьокхаш йолча факташта, цар леладаьча гӀулакхашта кагий нах чӀоагӀа теркам тӀабохийташ хилар.

Таханарча тӀехьено доккхал ду В. Звинкова «Турпала вахарера айс ди» яхача книжка турпалхочох Нальгиев Мандрех, Эназ-Къоагий юртарча партизаний командир хиннача, ГӀалгӀай мохк белогвардейцех мукъабаьккхачул тӀехьагӀа, Украине Махно бандаш йохьеча дакъа лаьцача Яндиев ЗаӀамах, 1928 шера ЕррагӀсоюзий староста М. И. Калинина цунна дӀаелар ЦӀеча Байракха орден. ХӀьата цул тӀехьагӀа цун денал белгалдаьннар Украински ССР тӀема ордени. Ишта, доккхал ду хӀанз дийна волча, 2-ча Дошлой Эскара чуйоагӀаш хиннача Таманьски полка 8 взвода командир хиннача Ганиев Дикабраьилах.

Йоккха моттиг дӀалоац музее Сийлахь-боккха Даймехкя тӀема хетальча раздело. Экспозицена юкъе я цу тӀем тӀа дакъа лаьцача 60 сага цӀи. Царех дукхабараш дийна ба. Уж каст-каста боагӀа музее.

Сийлахь-боккха Даймехкя тӀема ваце гӀоллара экскурсе — из я салтех-интернационалистех, шоаш баьча моттигера гаьна дӀабехкача гӀалгӀаех, гӀалгӀай мехка байнача эрсех йола йоккха повесть. Уж дукха ба: А. Тутаван В. Половникин, Юдин Вадим Арсаноев Мухьмади, Мальсагов Аьдалгирин Степаненко Иванн, кхыча кк. дӀ. а. Ши шу дьннад укх зала чу Наьсаре ваьча детчика Оздоев Аьхьмада Мурада тӀом бьча «ЯК-7» яхача истребителя гаргаш ухка. Бакъда, хӀанз а кхьгӀбенкабац цу историна наха тӀабохийташ бола теркам.

Музей дӀахо дӀахьош я тӀем тӀа даьча лоацаш хиннача, хӀанз а ца боваш болча наьха цӀераш лахара болх. Ишта, керда кхы а йоккхагӀа экспозици йир дуть дӀахо Ӏоаеш я вай халкъа деналах лаьца материал. Таханарча дийнахьа тхога да 1000 совгӀа гражданских Сийлахь-боккхача Даймехкен тӀемашка дакъа лаьцарий личии делаш. Дукха ю оаха выставкаш, каст-каста хул вӀашагӀкхетараш. Къаьстта кагийчара теркам тӀаоз Советски Союза Турпала Р. С. Аушева хетальча выставко.

М. ДЗАНГИЕВА,
Назрановски тӀема сийлен музеи филиала заведующи.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 февраль
II ПРОГРАММА

15.10 — «Советски Союза гӀоалаь». Кинопрограмма.
16.10 — «Революцено кхалар». Телевизионни художественни фильм. Фильм 4-гӀа. «Баха гӀо дергда хьона».
17.40 — Нохч-ГӀалгӀайчоп Дн.
18.05 — «Дунен халкъешта юкъара обзорени» (гӀалгӀай меттала).
18.20 — «Къахьегамо ду сага сий». Вениколга вола операгор М. Ешиев.
18.40 — «Агропромышленни комплекс бола йоа ... (нохчий меттала).
19.10 — Вай кандидаташ. Я. Г. Байсурнаева.
19.20 — Кхачин программа — дерригача халкъа гӀулакх. «ВӀаьстан кийчо яр» «Чорепенский» яха колхоз.
19.50 — «Бийса дакъаьла хийла шун, береш!
20.00 — «ХӀара кхакхта — теркам» (нохчий меттала).
20.30 — «Коллективни подряд юртe» (гӀалгӀай меттала).

29 февраль
II ПРОГРАММА

18.10 — Документальни фильм.
15.25 — «Революцено кхалар». Телевизионни художественни фильм. Фильм 5-гӀа. «Яхь дос».
16.55 — Бахара хьесап — советски. Кинопередача.
17.25 — Киножурнал.
17.35 — «Нохч-ГӀалгӀайчоп дн».
17.55 — «Дисциплина — теламий дарр» (нохчий меттала).
18.25 — Вай кандидаташ. С. З. Умалатова.
18.35 — «Пятилетка цхьайтталагӀа, шу дикъагӀа».
19.05 — Кагирхой «Родина» совхоза директорца. Советски Союза Турпалца П. М. Кругов вӀашагӀкхетар.

8.22 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачий программа (нохчий меттала).
8.36 — Нийн дӀаала Мусаева Лайлас (нохчий меттала).
11.15 — «Партийни организацей лоархӀаме декхараш» Беседа (эрсий меттала).
11.30 — «Советаши вахаре» (гӀалгӀай меттала).
11.45 — Халхара аварош (гӀалгӀай меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттамаш бола хаам (эрсий меттала).
16.01 — «Илмана-техническе прогресс сихъярем къахьегама оасарло лакхъяран» (эрсий меттала).
16.16 — Бениккйчарна бераш лаьцаӀ «Бера дешаре гӀо ишта дергда». Беседа (нохчий меттала).
16.30 — «Халкъа талантаца яхача цинлара передача (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — Депутаташа кандидатех дола дувцарш. Н. Малиева. Очерк (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — А. Н. Афиногенов. «Гьялардарь». Радиоспектакль.
18.23 — «Мус». У. Гайсултанова дувцар.
18.43 — Нохчийн гӀалгӀайн композиторий илланаш ...

РАДИО

28 февраль

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.48 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.56 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.05 — Хоамаш. Хаоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
6.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачий программа (гӀалгӀай меттала).
8.36 — Лирически илланаш лакхараш (гӀалгӀай меттала).
9.15 — «Кхоачамах дукхагӀа пайде эцараш балха дикал лакхъяран тӀехьа».
9.30 — «Къона замано» яха радиожурнал (гӀалгӀай меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Тхога кхачу». Махкахой обзор (гӀалгӀай меттала).
16.15 — Юрта боахама хьалхаттарашта». Концерт (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — З. Валента. «Керда дуне». Радиоспектакль.
18.19 — «Резван эгӀазъуъ». А. Вадашева дувцар.
18.40 — Халхара аварош.

29 февраль

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.48 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.56 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

Хоттама...

Тахан республике гӀоллан Грознен хувцалуш мохкаш а йолаш, йоачан а йолаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 0—5, Грозне 1—3 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Кховна мохкаш а йолаш, лаьгӀо лоа а делхаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен, фегара температура байсана 8—13, дийнахьа 1—6 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Кердадар, хьалхалаттар довзийташ

Назрановски районерча библиотекаша хьинаре дакъа лоац бахархошта идейно-политически, къахьегама, нравственни, эстетически кхетам луча. Книжкаш дешарашта советски а доазол арахьарча а авторий дикагӀа йола произведенеш йовзийтилга да библиотекарий декхар.

Тха района библиотекашка кӀезига бац кхувш боагӀарий хьехамчаш. Цар шоай йӀчхий опыт кананьрша дӀалу дукхача къонача библиотекарашта. Царех ба Долакхе-Юртарча библиотека заведующи Мислаурова Хьанифа, библиотекарь Долгиева Зина. Района къахьегамхой чуйнна шоай планаши тӀайца социалистически декхараши кхоачаш деш ба, хӀьата тха декхар книжкага гӀоала къахьегамхой хьинар айдела да. Тха болх тӀаберзабьь бар пятилетка дӀадахача шерашка хиннача лоархӀамеча событешта КПСС ЦК Пленумашта пропаганда яра.

Оаха книжкаш дешарашца беседаш яьй «Партен халкъен йохаргӀоаца цхьогӀо — коммунизм хьальяра гаранти», «Парте планаш — халкъа планаш» яхача темах. Къаьстта планаш оттальй укх тайпара выставкаш ергйолаш: «СССР Кхачан программа — парте халкъа йоакхо елга хьагойтар», «Кхачан программа — массане а хӀаране а гӀулакх», «КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума решенеш кхоачашъе».

Тха библиотеке, цун ерригача филиалашка санна, КПСС ЦК Пленума документаши материалаши шерра дӀайовзийтара болх беш ба, вӀашагӀкхьаьхкай литература выставкаш, вай хаварча хьалашка идеологически болх чакхбаккхара актуальни проблемай библиографически спискаш оттальй. Пленума идеяши положенеши хӀара саго нийса кхетаяр чӀоагӀа лоархӀаме хӀама да.

Централни районни библиотека ерригача отделашка вӀашагӀкхьаьхкай дика иллюстрацеш йола книжни выставкаш, чакхъяьхкай общественно - политически чтенеш.

Мехка хулаш йола цхьаькха а событи библиотеко боахлоша теркам ца беш йитац. «Къахьегама дисциплина чӀоагӀъе!», «Балха минута кхоле», «Коллектив чӀоагӀа я дисциплина хиларца!» яхача темах долча литература тематически хьажараш чакхдоах. ЛаьрххӀа йолча выставкашка гойташ я цу хьакъехьара газетий статьяш, брошюраш. Къахьегама дисциплина чӀоагӀъяра, балха хана биззагӀа пайда ийбара, производстве порядок оттаяра тӀехьа города предприятешка чакхбоаха организационни кхетамен болх систематически дӀабовзийтара тӀехьа, де дезарий план оттаьй хьокте а тха библиотека методически совето.

Библиотека атеистически литература отдело дика духьаларча литературана пропаганда ю. Отдело кийчъю книжкай выставкаш: атеисташта гӀо ду эшача литератураца, беседаш, лекцеш кийчъе.

Сталинграды улув немецко - фашистски бӀу эшабаь 40 шу дизара хетадь къахьегамхошта тӀема - патриотически кхетам балара тӀадерадаь «Сталинградера тӀом» яха устно журнал чакхдаьккхар тха болхлоша, беседаш йир «Сталинград бахьан хинна тӀом», «Цу деной-сийле йовхаргьяц», «Турпалхой вайна юкъе бах» яхача темех. Каталон цӀей тӀакхоачаш «Турпалий гӀулакхаш халкъа дагалатт» яхача темагӀа альбом кийчдаьл.

Тха библиотеко моллагӀа мероприяти чакхйоакхе а, оаха керттера теркам тӀа а ухийт тӀаухийтара а ба капиталистически мехкашка яийсдича вай социалистически вахара хьесап вокххийвеш хилара, цунца кхьана капиталистически мехкашка бозцаш йола керттера сага бокъонаш дӀа а гойташ.

С. ГАЗДИЕВА,
Назрановски районни централни библиотека [illegible]

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковска, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехкехаккха секретара — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-85-64; корректораш — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00037. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковска, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 908.